

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 15
2018 г.

Съставител: Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека“, Министерство на правосъдието

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

Съдържание¹:

➤ „Харизанов срещу България“ жалба № 53626/14	5
Решение по допустимост от 05.12.2017 г.	5
➤ „Анчев срещу България“ жалби № 38334/08 и № 68242/16	6
➤ „Йордан Иванов и други срещу България“ жалба № 70502/13	8
„Обединена македонска организация Илинден и други срещу България“	8
жалба № 29496/16	8
➤ „Кирил Иванов срещу България“ жалба № 17599/07	11
➤ „Климат Инком В & Ко ООД и други срещу България“ жалба № 61324/09	13
➤ „Гаврилов срещу България“ жалба № 44452/10	14
„Шехова срещу България“ жалба № 68185/11	14
➤ „Делина срещу България“ жалба № 66742/11	16
➤ „Крушев срещу България“ жалба № 8389/10	17
➤ „Чорбов срещу България“ жалба № 39942/13	19
➤ „Киров и други срещу България“ жалба № 57214/09	21
➤ „Хаджиева срещу България“ жалба № 45285/12	22
➤ „Христосков срещу България“ жалба № 50760/09	25

¹ Решенията на камера по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:

а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камера; или

б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камера; или

с) когато съставът на голямата камера отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно чл. 43.

Решенията по допустимост са окончателни.

➤ „Димитър Митев срещу България“ жалба № 34779/09	26
➤ „Каров срещу България“ жалба № 56777/11	28
➤ „Фъртунова срещу България“ жалба № 34525/08	30
➤ „Докторов срещу България“ жалба № 15074/08	31
➤ „Боян Господинов срещу България“ жалба № 28417/07	33
➤ „Сакскобурготски и други срещу България“ жалби № 38948/10, 55777/12 и 8954/17	35
➤ „Димова-Иванова и Иванов срещу България“ жалба № 58497/10	37
➤ „Димитров и Момин срещу България“ жалба № 35132/08	39
➤ „Гьошев и други срещу България“ жалби № 46257/11, 59267/11, 74169/11, 59789/11 и 66350/11	41
➤ „Михалеви срещу България“ жалба № 63481/11	42
➤ „Петров и други срещу България“ жалби № 31044/12, 80505/13, 22461/14 и 74251/14	44
➤ „Бояджиева и Глория Интернешънъл Лимитид ЕООД срещу България“ жалби № 41299/09, 11132/10	46
➤ „Бочев срещу България“ жалба № 34534/08	48
➤ „Каменова срещу България“ жалба № 62784/09	49
➤ „Джи и Пецев срещу България“ жалба № 33535/13.....	52
➤ „Петров и други срещу България“ жалби № 63852/11, № 79200/13 и № 3959/16	53
➤ „Йорданова и други срещу България“ жалби № 61432/11 и 64318/11	55
➤ „Александър Събев срещу България“ жалба № 43503/08	57
➤ „Димитър Йорданов срещу България“ жалба № 3401/09	59
➤ „Копанкови срещу България“ жалба № 48929/12	61

➤ „Узунова и Сеид срещу България“ жалба № 2866/13	63
➤ „Сапунджиев срещу България“ жалба № 30460/08.....	65
➤ „Владимиров срещу България“ жалба № 58043/10.....	68
➤ „Георгиев срещу България“ жалба № 60770/15	70
➤ „Айдаров и други срещу България“ жалба № 33586/15	72
➤ „Тогрул срещу България“ жалба № 20611/10	74
➤ „Димитров срещу България“ жалба № 69725/10	77
➤ „Делин срещу България“ жалба № 62377/16	79
• Приятелски споразумения и едностранни декларации	80

➤ „Харизанов срещу България“
жалба № 53626/14

Решение по допустимост от 05.12.2017 г.²

Жалбоподателят повдига оплаквания по чл. 5 § 1 с), 5 § 3 и чл. 8 от Конвенцията относно основанието и продължителността на наложената му мярка за неотклонение задържане под стража, както и твърдяното неправомерно прилагане на специални разузнавателни средства (СРС). Съдът приема оплакването за липса на достатъчно основания за задържането за явно необосновано, като не намира причина да поставя под въпрос извода на националните съдилища в тази насока. Останалите оплаквания на жалбоподателя са отхвърлени поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита по чл. 2, ал. 1, т. 2 и 7 от ЗОДОВ.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателят е бил привлечен като обвиняем за това, че като председател на Съвета на директорите на „Напоителни системи“ ЕАД, е улеснил сключването на неизгодни сделки, в резултат на които са произтекли значителни за дружеството вреди. Вследствие на показания от анонимен свидетел и получена от ДАНС информация прокуратурата отправя до районния съд искане за постановяване на мярка за неотклонение „задържане под стража“, като междувременно задържа жалбоподателя с цел гарантиране явяването му пред съда. Районният съд отхвърля искането на прокуратурата, но след протест мярката е наложена от СГС, който се позовава на показанията на анонимния свидетел и данните от ДАНС и приема, че са налице доказателства, че жалбоподателят подготвя бягството си извън страната. Адвокатът на г-н Харизанов отправя искане до прокуратурата за събиране на допълнителни доказателства и за получаване на информация дали спрямо жалбоподателя са прилагани СРС. Прокуратурата отказва да предостави информация по последния въпрос.

След нови искания от страна на жалбоподателя съдът заменя задържането под стража с гаранция, като приема, че показанията на анонимния свидетел не сочат на риск от укриване и че при всички случаи срокът на задържане е постигнал възпиращ ефект.

²Обявено на 11.01.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["53626/14"\],"itemid":\["001-187593"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18435> - превод на български език

Жалбоподателят твърди, че при запознаване с документите по делото в края на разследването е установил, че спрямо него са прилагани специални разузнавателни средства.

В жалбата си пред ЕСПЧ г-н Харизанов твърди, че не са били налице достатъчно основания да бъде заподозрян в извършването на престъпление и че не е имало никакво основание да се счита, че може да се укрие и по този начин да избегне правосъдие или да извърши друго престъпление (оплакване по член 5 § 1 с) от Конвенцията). Жалбоподателят се оплаква още от продължителността на предварителното задържане (оплакване по член 5 § 3), както и от използвани спрямо него СРС (оплакване по член 8).

Правото

Съдът единодушно приема оплакванията за недопустими. По-конкретно, ЕСПЧ намира оплакването по чл. 5 § 1 с) за явно необосновано, като счита, че СГС е постановил мярката въз основа на достатъчно данни, обосноваващи предположение, че жалбоподателят е извършил престъплението. Наложена мярка е съответствала на националното законодателство и не е била произволна. По отношение на оплакванията по чл. 5 § 3 и чл. 8 от Конвенцията ЕСПЧ възприема възраженията на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. В тази насока той посочва, че съгласно чл. 2, ал. 1, т. 2 от ЗОДОВ жалбоподателят може да претендира вреди от нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Освен това, доколкото е разполагал с достатъчно данни, че е бил обект на тайно наблюдение, жалбоподателят е можел да предяви иск по чл. 2, ал. 1, т. 7 от ЗОДОВ.

➤ „Анчев срещу България“ жалби № 38334/08 и № 68242/16

Решение по допустимост от 05.12.2017 г.³

Жалбоподателят твърди нарушение на правото му на личен живот, изразяващо се в установената и обявената с решение на Комисията по досиетата негова принадлежност като сътрудник на бившите служби за сигурност по време на комунистическия режим в България, както и публикуването на това решение в Държавен вестник. Той също така твърди, че не е разполагал с ефективно средство за защита и ефективен достъп до съд. Като изследва подробно законността и

³ Обявено на 11.01.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["38334/08"\],"itemid":\["001-180084"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

пропорционалността на намесата в правата на жалбоподателя, Съдът приема оплакванията за явно необосновани и ги отхвърля на основание член 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

**Фактите и
оплакванията**

През 1990 г. българското правителство закрива Държавна сигурност. През следващите месеци, приблизително една трета от всички файлове са били тайно унищожени. През 2006 г. е приет „Закон за достъп и разкриване на документите и обявяване на принадлежност на българските граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия“, чрез който да се обяви принадлежността на всеки, който присъства в оцелелите файлове, и по-специално на тези български граждани, които заемат публични длъжности или извършват публична дейност. Дейността по разкриване и обявяване на принадлежност е възложена на новосъздадената специална Комисия по досиетата (Комисия за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия).

Г-н Анчев, който е заемал няколко публични длъжности в България през 90-те години, включително министър на правосъдието и заместник министър-председател в продължение на няколко месеца през 1997 г., е проверен от Комисията по досиетата на три пъти, веднъж през 2008 г. и два пъти през 2014 г. В резултат на проверката са изготвени решения, с които е установена принадлежност на жалбоподателя от 1982 г. до 1990 г. в един от отделите на бившата Държавна сигурност, който се е занимавал с информация и анализ.

Г-н Анчев обжалва решенията на Комисията от 2014 г. без успех. Националният съд приема, че не е било необходимо Комисията да проверява дали той е дал съгласието си да бъде вербуван за сътрудник или да оценява характера или степента на сътрудничеството му, а е била длъжна да оповести неговата принадлежност към бившите служби за сигурност, ако са намерени данни за такава. Съдът намира, че оповестяването на принадлежност от Комисията е било законно. Това заключение на съда се базира на съдебната практика на ВАС и на решение от 2012 г. на Конституционния съд, с което разпоредбите на Закона за достъп и разкриване на документите и обявяване на принадлежност на българските граждани към държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия от 2006 г. са приети за конституционни.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква от нарушение на правото му на личен живот, защитено от чл. 8, и правото на ефективни средства за защита по чл. 13. Във втората си жалба той повдига оплакване и по чл. 6, че съдебните производства са били несправедливи и не е разполагал с ефективен достъп до съд.

Правото

Съдът отхвърля оплакванията като явно необосновани. По отношение на оплакването по чл. 8 той счита, че намесата в правата на жалбоподателя е основана на специален закон, който е в достатъчна степен предвидим и съдържа многобройни гаранции срещу произвол. Осъществената намеса е и „необходима в едно демократично общество“ по няколко причини. На първо място, приетото законодателство е продукт на задълбочен дебат и е подробно изследвано от Конституционния съд, в съответствие с принципа за необходимост от балансиране на противоречащите интереси. На второ място, решенията на Комисията имат декларативен характер и единственият резултат от тях е оповестяването, липсват санкции като лустрация или други правни последици. Като мярка то засяга единствено онези, които след падането на режима заемат публични длъжности или имат публична дейност. Освен това, съгласно решенията на Конституционния съд и ВАС оповестяването не се възприема като официално потвърждение за сътрудничество. Задачата на Комисията е да обяви дали има данни за сътрудничество на базата на оцелелите документи, без да засяга характера и степента на сътрудничество. Доколкото голяма част от досиетата са унищожени, липсата на индивидуална преценка на надеждността на доказателствата във всеки конкретен случай е оправдана. При всички случаи жалбоподателят е могъл да се запознае с материалите в досието и да оспори публично тяхната надеждност.

По отношение на оплакването по чл. 13 Съдът постановява, че жалбоподателят е разполагал с ефективно средство за защита, а именно да обжалва по съдебен ред решенията на Комисията. Що се отнася до оплакването по чл. 6, ЕСПЧ припомня, че изискванията му не са нарушени, когато националният съд не е изследвал неотнормирани съгласно приложимото вътрешно право въпроси или факти.

➤ **„Йордан Иванов и други срещу България“**

жалба № 70502/13

„Обединена македонска организация Илинден и други срещу България“ (№ 3)

жалба № 29496/16

Решения от 11.01.2018 г.⁴

⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["70502/13"\],"itemid":\["001-180160"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18489> - превод на български език

Нарушения на чл. 11 от Конвенцията

Решенията засягат сходни жалби, подадени от „Обединена македонска организация Илинден“ и нейни членове, относно откази за регистриране на организацията, постановени през 2012 г. и 2014 - 2015 г. Съдът намира нарушения на чл. 11 от Конвенцията, като се позовава на предходни свои решения, в които е приел, че посочените и в настоящите случаи основания за отказ са недостатъчни.

Фактите и оплакванията

По делото „Йордан Иванов и други срещу България“ след подадена молба от жалбоподателите, през 2012 г. Окръжен съд - Благоевград постановява отказ за регистриране на организацията, като установява, че декларираните в устава на сдружението цели противоречат на чл. 44 ал. 2 от Конституцията на Република България, доколкото са насочени против суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията и подтикват към разпалване на национална вражда. С решение от 23 април 2012 г. Апелативен съд - София потвърждава отказа. Съдът по-специално приема, че декларираните от организацията цели са политически, което е недопустимо, съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел, както и че са насочени срещу единството на нацията и открито настройват една част от населението срещу друга.

По делото „Обединена македонска организация Илинден и други срещу България“ (№3) (жалба № 29496/16) през 2014 г. Окръжен съд - Благоевград отново отказва регистрация на сдружението. Според съда изложеното в устава на организацията налага извод за намерението ѝ да възбуди омраза на национална и етническа основа, в противоречие с чл. 44, ал. 2 от Конституцията. В допълнение, обстоятелството, че наименованието на организацията е сходно с други такива, показва стремеж към заблуждаване на обществото и регистриране на сдружение с политически цели или на организация, насочена срещу единството на нацията. Апелативен съд - София потвърждава решението, като посочва, че преследваните от ОМО „Илинден“ действителни цели, които ясно личат от широко отразените в медиите действия на нейните членове в миналото, биха могли да доведат до сериозно напрежение и нарушения на обществения ред. Съдът също така приема, че осъществяването на търсеното в случая право на сдружаване би нарушило правата на българските граждани, които не подкрепят целите на организацията или използваните средства за постигането им. Решението си съдът

обосновава и с необходимостта от мобилизиране на всички държавни ресурси, с оглед сложната обстановка в региона и мигрантската криза.

В жалбите си пред ЕСПЧ жалбоподателите твърдят нарушение на чл. 11 от Конвенцията (свобода на сдружаване), тъй като мотивите на съдилищата, чрез които са обосновани отказите за регистрация, са недостатъчни и противоречат на гарантирания в демократичното общество плурализъм. Жалбоподателите се оплакват също така и от нарушение на чл. 14 от Конвенцията (забрана за дискриминация).

Правото

Съдът намира нарушения на чл. 11, като не счита за необходимо да изследва оплакванията по чл. 14 от Конвенцията. За да стигне до тези заключения, Съдът се позовава на предходните си осъдителни решения по делата *„Обединена македонска организация Илинден срещу България (№ 2)“* (жалба № 34960/04) и *„Станков и Обединена македонска организация Илинден срещу България“* (жалби № 29221/95 и 29225/95), по които вече е имал повод да намери за недостатъчни причините, изтъкнати от националните съдилища при постановяване на отказите за регистрация. Така по делото *„Обединена македонска организация Илинден срещу България (№ 2)“* Съдът е приел, че изразяването на сепаратистки идеи не може автоматично да оправдае ограничаване на правата по чл. 11 от Конвенцията, както и че изказването на подобни виждания не е равнозначно на заплаха спрямо териториалната цялост на държавата и националната сигурност. По отношение на възприемането на някои цели като политически Съдът е отбелязал, че съществуващата несигурност в българската съдебна практика относно значението на термина *„политически“* според чл. 12, ал. 2 от Конституцията е довела до подход, противоречащ на свободата на сдружаване, поради което твърденият политически характер на целите на сдружението не представлява достатъчно основание да се откаже регистрация.

В допълнение, в решението си по делото *„Обединена македонска организация Илинден и други срещу България“* (жалба № 29496/16) Съдът приема, че останалите изтъкнати причини за отказ не са достатъчно обосновани.

По делото *„Йордан Иванов и други срещу България“* Съдът присъжда в полза на жалбоподателите обезщетение в размер на 12 000 евро за претърпените от тях неимуществени вреди, както и 2000 евро за разходи и разноски. По делото *„Обединена македонска организация Илинден и други срещу България“* Съдът присъжда в полза на жалбоподателите обезщетение в размер на 12 000 евро с оглед претърпени неимуществени вреди, както и 1220 евро за разходи и разноски.

➤ **„Кирил Иванов срещу България“**
жалба № 17599/07

Решение от 11.01.2018 г.⁵

Нарушение на чл. 11 от Конвенцията

**Нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 11 от
Конвенцията**

Делото касае отмяната на събрание на организацията „Македонски инициативен комитет“, планирано да се проведе на площад „Македония“ в Благоевград, поради несъвместимостта му, според властите, с провеждането на концерт на същото място и по същото време. Съдът намира, че посочените от властите основания за отказ са недостатъчни. Той постановява нарушение и на чл. 13 от Конвенцията, като критикува липсата на преценка за баланс между противоположните интереси в решението на националния съд и посочва, че доколкото иск по ЗОДОВ може да донесе само парична компенсация на жалбоподателя, но не и да му осигури провеждане на събранието, той не е разполагал с ефективно средство за защита.

**Фактите и
оплакванията**

На 15 септември 2006 г. жалбоподателят, действащ от името на нерегистрираната организация „Македонски инициативен комитет“, уведомява кмета на гр. Благоевград за намерението на организацията да проведе събрание на 30 септември 2006 г. В отговор кметът посочва, че за същата дата и място общината е планирала друго събитие, поради което исканото от жалбоподателя не може да се проведе. Жалбоподателят обжалва решението на кмета. С решение от 19 септември 2006 г. Районен съд - Благоевград потвърждава решението като законосъобразно, като посочва, че провеждането на събранието, което по характера си е политическо, по време на другото събитие – концерт, не е подходящо. По-конкретно, съдът приема, че не следва любителите на музика да бъдат принуждавани да слушат политически речи, особено такива, които се възприемат противоречиво от българското общество, доколкото последното било особено чувствително спрямо твърдения, че в България съществува македонско малцинство, чиито права са

⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["17599/07"\],"itemid":\["001-179846"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18418> - превод на български език

нарушени. В резултат от решението събитието е отменено. По сходен начин се развиват събитията и през септември 2007 г., при опит за организиране на събрание на „Обединена македонска организация Илинден“, чийто член е жалбоподателят.

В жалбата си пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че с действията си властите са нарушили правото му на сдружаване, гарантирано от чл. 11 от Конвенцията, правото му на ефективни средства за защита по чл. 13 от Конвенцията, както и забраната за дискриминация, прокламирана в чл. 14 от Конвенцията.

Правото

Съдът отхвърля като недопустима частта от жалбата, касаеща събитията през септември 2007 г., доколкото относно тях той вече се е произнесъл с решение по делото „Обединена македонска организация Илинден срещу България (№ 2)“ (жалба № 34960/04), имащо по същество ефект и спрямо жалбоподателя. По отношение на оплакванията на жалбоподателя, засягащи събитията от 30 септември 2006 г., Съдът установява нарушение на чл. 11 и чл. 13 от Конвенцията, като не намира за необходимо да разгледа оплакването по чл. 14.

Съгласно мотивите на Съда, причините за забраната на събранието, посочени от кмета и от съда, а именно провеждането на друго събитие по същото време и необходимостта от защита на участниците в него от противоречиви изявления, не са достатъчни, за да оправдаят намесата в правото на сдружаване на жалбоподателя. В тази връзка Съдът се позовава на решенията си по делата „Станков и Обединена македонска организация Илинден срещу България“ (жалби № 29221/95 и 29225/95), „Обединена македонска организация Илинден и Иванов срещу България“ (жалба № 44079/98) и други, като посочва, че възприетите от националните власти основания за отказ не се различават от вече критикуваните от Съда.

ЕСПЧ също така приема, че Благоевградският Районен съд не е обосновал становището си относно невъзможността за едновременно провеждане на двете събития, нито относно необходимостта от предпазване от противоречиви изявления. По отношение на средството за обезщетение по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, същото не би могло да осигури провеждане на събранието, а единствено парична компенсация. Поради посоченото Съдът счита, че жалбоподателят не е имал на разположение ефективно средство за защита на правото си на сдружаване.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 6000 Евро за претърпените от него неимуществени вреди.

➤ „Климат Инком В & Ко ООД и други
срещу България“
жалба № 61324/09

Решение по допустимост от 12.12.2017 г.⁶

Жалбоподателите твърдят нарушения на чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията поради обявяването на договор за продажба, който според тях представлява приватизационна сделка, за нищожен поради липса на форма. По-конкретно, жалбоподателите се оплакват от несправедливо лишаване от собственост поради това, че вземането им за цената по сделката е било погасено по давност към момента на предявяване на иска, а те са били задължени да върнат полученото имущество. Съдът намира, че жалбоподателите е следвало да знаят при сключване на договора, че същият не представлява приватизационна сделка, както и че са могли да претендират връщането на платената от тях цена и направените подобрения.

13

Фактите и оплакванията Дружеството „Инкомс“ е създадено през 1989 г., като правопреемник на държавно предприятие, и регистрирано през 1991 г. като ЕАД с едноличен собственик на капитала - държавата. След приемането през 1992 г. на Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия дружеството става собственик на имуществото. През 1997 г. между „Инкомс-Телеком Холдинг“ ЕАД и дружеството жалбоподател е сключен договор за продажба на недвижими имоти на първото дружество. След като през 2002 г. е извършена приватизация на „Инкомс-Телеком Холдинг“ ЕАД, през 2003 г. компанията завежда ревандикационен иск срещу дружеството жалбоподател, твърдейки, че договорът за продажба е нищожен, доколкото не е сключен в нотариална форма. Националните съдилища уважават иска, като считат, че сделката не е била приватизационна, нито спорните имущества са държавна собственост. Дружеството жалбоподател е обявено за недобросъвестен владеец и осъдено да върне процесните имоти.

Позовавайки се на чл. 1 от Протокол 1 и чл. 13 от Конвенцията, жалбоподателите се оплакват пред Съда, че са били несправедливо

⁶ Обявено на 18.01.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["61324/09"\],"itemid":\["001-180407"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18745> - превод на български език

лишени от собствеността си, доколкото вземането им за цената по сделката е погасено по давност към момента на предявяване на иска, а поради автоматичното им приемане за недобросъвестни владелци били задължени да върнат имуществото. Твърдят, че сделката е следвало да се счита за приватизационна, както и че действащото по това време законодателство в тази връзка е било неясно и непредвидимо.

Правото Съдът обявява жалбата за недопустима като явно необоснована. В мотивите си Съдът възприема довода на Правителството, че договорът е следвало да се счита за изначално нищожен, доколкото той не е попадал в обхвата на Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия и не се е отнасял до държавно имущество. Сделката не е била сключена по специалната приватизационна процедура, като не са били налични и допълнителни задължения за дружеството жалбоподател, каквито са присъщи на този тип сделки. Ето защо според Съда жалбоподателите е трябвало да знаят още при сключване на договора, че същият може да бъде обявен за нищожен. Съдът също така приема, че въпреки изтичането на по-кратката пет годишна давност на вземането им за цената, жалбоподателите са могли да поискат връщането ѝ, тъй като давността не се прилага служебно от съда. На последно място, жалбоподателите са могли да претендират стойността на направените от тях подобрения, но не са го направили.

➤ **„Гаврилов срещу България“**

жалба № 44452/10

„Шехова срещу България“

жалба № 68185/11

Решения от 18.01.2018 г.⁷

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Жалбоподателите и по двете дела се оплакват от неизпълнение на влезли в сила съдебни решения, с които им е присъдено изплащането на обезщетения от

⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document","itemid":\["001-180275"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18410> - превод на български език
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document","itemid":\["001-180278"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18411> - превод на български език

Национални центрове за отдих, възстановяване и спорт. Министерство на образованието и науката отказва да изпълни съдебните решения, тъй като след ликвидация на учрежденията липсва техен правопреемник. Съдът счита, че ликвидацията не може да освободи държавата от задължението ѝ да изпълни окончателни съдебни решения, постановени срещу компании, контролирани от нея.

Фактите и оплакванията

По делото „Гаврилов срещу България“ със заповед от 25 май 2005 г. Министерът на образованието закрива Национален център за отдих, възстановяване и спорт – гр. Кюстендил, като на негово място е създадено ново, самостоятелно юридическо лице. Трудовите договори на служителите на Националния център са прекратени. С влязло в сила съдебно решение от 11 февруари 2008 г. СРС възстановява г-н Гаврилов на заеманата преди уволнението длъжност в Центъра и му присъжда обезщетение в размер на 2120.28 лева за имуществени вреди плюс лихва, дължима от 11 февруари 2003 г. до датата на пълното изплащане на сумата. Присъденото обезщетение е за пропуснати заплати вследствие на незаконното му освобождаване от работа. На 26 ноември 2008 г. на жалбоподателя е издаден изпълнителен лист за присъдената му от съда сума срещу Центъра.

По делото „Шехова срещу България“ със заповед отново от 25 май 2005 г. Министерът на образованието закрива Национален център за отдих, възстановяване и спорт – гр. София, като впоследствие е създадено ново, самостоятелно юридическо лице. С окончателни съдебни решения от 28 февруари 2005 г. и от 8 май 2006 г. ВКС присъжда на г-жа Шехова обезщетение в размер на 52 784 лева за имуществени вреди поради неизпълнение на договора, съгласно който нейната фирма е извършила строително-монтажни работи в полза на Центъра. На 13 май 2005 г. и на 15 март 2007 г. на жалбоподателката са издадени два изпълнителни листа за присъдените ѝ от съда суми срещу Центъра.

И по двете дела в продължение на години МОН отказва да изпълни съдебните решения, позовавайки се на факта, че нито Министерството, нито новоучредените търговски дружества били правопреемници на Националните центрове след ликвидацията им.

Правото

И по двете дела ЕСПЧ приема, че са налице нарушения на член 6 § 1 от Конвенцията и на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. Съгласно мотивите на Съда държавата е била длъжна да осигури своевременното изпълнение на окончателните съдебни решения срещу органите ѝ или компаниите, притежавани или контролирани от нея. Провеждането на ликвидационни производства не може да освободи държавата от това

й задължение, доколкото противното би означавало да се осигури възможност на държавата да избягва дължими от нея плащания.

По делото „Гаврилов срещу България“ Съдът присъжда в полза на жалбоподателя сумата от 1100 Евро плюс лихва в размер на законната лихва за забава в България за периода от 11 февруари 2003 г. до пълното изплащане на сумата с оглед претърпените имуществени вреди, сумата от 3000 Евро за претърпени неимуществени вреди, както и сумата от 500 Евро за разходи и разноски.

По делото „Шехова срещу България“ Съдът присъжда в полза на жалбоподателката сумата от 38 000 Евро с оглед претърпените от нея имуществени вреди, сумата от 3600 Евро за неимуществени вреди, както и сумата от 1000 Евро за разходи и разноски.

➤ „Делина срещу България“ жалба № 66742/11

Решение от 18.01.2018 г.⁸

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква от нарушение на правото ѝ на справедлив съдебен процес по смисъла на чл. 6 §1 от Конвенцията поради неизпълнение на влязло в сила съдебно решение, с което е отменен отказ на кмета на Столична община да извърши замяна на недвижимата собственост между жалбоподателката и Столична община. Съдът намира нарушение на Конвенцията, тъй като съдебното решение не е било изпълнено в продължение на три години.

16

Фактите и

оплакванията

С решение от 15 декември 2005 г. Столичен общински съвет приема да извърши замяна на недвижимата собственост между жалбоподателката и Столична община. Съгласно решението следвало да се извърши замяна на общински апартамент за по-малък апартамент, собственост на жалбоподателката. Кметът на Столична община мълчаливо отказва да издаде необходимата заповед и да подпише договора за замяна. С решение от 1 април 2010 г. Административен съд София - град отменя отказа и постановява решение в полза на жалбоподателката, като указва на кмета да издаде заповед за замяна на жилищата. Решението става окончателно на 19 май 2010 г.

⁸ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":\["document"\],"itemid":\["001-180277"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18415> - превод на български език

С решение от 25 март 2010 г. Столичният общински съвет отменя решението за замяна от 15 декември 2005 г. Жалбоподателката обжалва отмяната и с окончателно решение от 7 март 2011 г. ВАС обявява решението на Столичен общински съвет от 25 март 2010 г. за нищожно.

С решение от 18 април 2011 г. кметът на Столична община постановява изричен отказ да издаде заповед за замяна на двата апартамента. С окончателно решение от 30 март 2012 г. ВАС обявява решението на кмета за нищожно като противоречащо на решението на АССГ от 1 април 2010 г. Съдът връща преписката по делото на кмета на Столична община с указание за издаване на заповед за замяна на двете жилища, съгласно мотивите на решението. На 6 март 2013 г. кметът издава заповед за замяна на двата апартамента, а на 25 юни 2013 г. г-жа Делина подписва договора за замяна.

Жалбоподателката се оплаква, че съдебното решение, с което мълчаливият отказ на кмета да издаде заповед за замяна е отменено, не е било изпълнено в продължение на три години.

Правото Съдът припомня, че съгласно константната му практика правото на достъп до съд включва правото съдебно решение да бъде изпълнено своевременно. Забавяния в изпълнението са допустими, само доколкото са абсолютно необходими на властите за намиране на най-благоприятно разрешение. В настоящия случай решението на АССГ е останало неизпълнено в продължение на три години, без да е налице разумно обяснение за това забавяне. Поради Съдът намира нарушение на чл. 6 § 1 и присъжда в полза на жалбоподателката сумата от 1800 евро за претърпените от нея неимуществени вреди.

➤ **„Крушев срещу България“**
жалба № 8389/10

Решение от 25.01.2018 г.⁹

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае предвидената в Закона за устройство на територията невъзможност да бъдат оспорвани пред съд имуществени санкции в размер до 5000 лева. Съдът намира нарушение на чл. 6, тъй като съгласно константната му практика решенията, с които

⁹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180312"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18296> - превод на български език

административни органи налагат административни наказания трябва да подлежат на съдебен контрол.

Фактите и оплакванията Като едноличен търговец жалбоподателят извършвал дейност по инсталиране на телекомуникационни мрежи. С три наказателни постановления, първото от които от 1 юли 2009 г., а другите две от 15 юли 2009 г., заместник-директорът на Дирекцията за национален строителен контрол налага на жалбоподателя три административни наказания – имуществени санкции в размер на 5000 лв. всяка, за това, че в нарушение на чл. 137, ал. 3, чл. 148, чл. 177, ал. 3 и чл. 178, ал. 1 от ЗУТ е инсталирал и въвел в експлоатация кабелни мрежи без необходимите за това разрешения. Районен съд – Казанлък и Административен съд – Стара Загора отхвърлят като недопустима жалбата срещу постановлението от 1 юли 2009 г., позовавайки се на чл. 239, ал. 4 от ЗУТ. Според действащия по това време текст на разпоредбата на постановленията, с които на юридически лица и еднолични търговци се налагали имуществени санкции в размер до 5000 лв. включително, не подлежат на обжалване. Подадената от г-н Крушев жалба срещу постановленията от 15 юли 2009 г. също е отхвърлена като недопустима от Районен съд – Казанлък, чиито решения жалбоподателят не оспорва.

Жалбоподателят се оплаква, че законното изключване на съдебния контрол върху постановленията, с които са му били наложени административни наказания, е възпрепятствало достъпа му до съд, в нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Жалбоподателят също така твърди, че са били нарушени правото му на собственост по чл. 1 от Протокол 1 и правото му на ефективни средства за защита по чл. 13 от Конвенцията.

Правото Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията, както и че не е необходимо да се произнася по оплакванията по чл. 1 от Протокол 1 и чл. 13 отделно. Като разглежда чл. 6 в наказателния му аспект, ЕСПЧ подчертава, че установяването на нарушения и налагането на административни наказания от административни органи само по себе си не противоречи на Конвенцията, стига такива решения да подлежат на съдебен контрол. Доколкото случат не е бил такъв, е налице нарушение на чл. 6. Съдът също така отбелязва, че разпоредбата на чл. 239, ал. 4 от ЗУТ впоследствие е отменена, но тъй като отмяната няма обратно действие, тя не е оказала въздействие върху случая на жалбоподателя.

С оглед на горното Съдът определя обезщетение в полза на жалбоподателя в размер на 4000 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и 1355 евро за разходи и разноски.

➤ **„Чорбов срещу България“**
жалба № 39942/13

Решение от 25.01.2018 г.¹⁰

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 1

Делото се отнася до неизплащането от страна на Министерство на земеделието, храните и горите на сума, представляваща половината от адвокатски хонорар, за която жалбоподателят се е снабдил с изпълнителен лист. За останалата част от сумата, както и за претърпени вреди и неустойка от неизпълнение на договора министерството е водило производство срещу жалбоподателя, като националният съд уважава иска само по отношение на неустойката. Европейският съд по правата на човека приема, че жалбоподателят е имал легитимно очакване да получи сумата, установена с изпълнителния лист, която министерството така и не е оспорило. Той също така намира, че жалбоподателят не е разполагал с ефективни средства за защита на правото си.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят е адвокат, практикуващ в гр. София. През 2004 г. той сключва договор с Министерство на земеделието, храните и горите за осъществяване на представителство пред Международния арбитражен съд в Париж срещу сумата от 58 100 лв. Министерството плаща на жалбоподателя половината от сумата при сключване на договора.

След приключване на производството през 2005 г. жалбоподателят иска изплащане и на останалата половина от уговореното възнаграждение. След като не получава отговор, той се снабдява с изпълнителен лист, който е връчен на Министерството. През 2006 г. Министерството завежда граждански иск срещу жалбоподателя за претърпени вреди поради неизпълнение от страна на последния на сключения договор в размер на 568 897.90 щатски

¹⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":":\"document\"},\"itemid\":\":001-180315\"}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/20045> - превод на български език

долара, за връщане на платената половина от уговореното възнаграждение, както и за сумата от 4648 лева, представляваща дължима съгласно договора неустойка в случай на неизпълнение от страна на жалбоподателя. Искът е изцяло отхвърлен от СГС и частично уважен за размера на неустойката след обжалване пред САС, тъй като по време на производството жалбоподателят пропуснал да предаде на Министерството за изискван от Арбитражния съд документ. В решенията си националните съдилища приемат, че платената половина от възнаграждението е дължима, но доколкото Министерството не е предявило претенции за другата половина, въпросът за нейното изплащане на жалбоподателя не е обсъждан.

През 2011 г. жалбоподателят отправя до Министерството нотариална покана за плащане на сумата от 57 964.81 лева, представляваща дължимата половина от възнаграждението, ведно с договорна лихва, законна лихва и такси и разноси, като е отчетена дължимата от жалбоподателя неустойка. Министерството отговаря, че задълженията следва да бъдат платени от годишния бюджет, а в случай, че липсват средства, най-късно в бюджета за следващата година ще бъде включена сума за извънредни разходи. То също така изисква от жалбоподателя оригиналния изпълнителен лист, като жалбоподателят съобщава, че вече го е предал. След нова молба от жалбоподателя през 2013 г. Министерството го уведомява, че е установено, че изпълнителният лист е получен през 2006 г., но не е ясно какво се е случило с него след това

Жалбоподателят се оплаква, че поради неизплащане на дължимата му по договор половина от възнаграждението за представителство е било нарушено правото му на собственост по чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията, както и че не е разполагал с ефективно средство за защита, в нарушение на чл. 13.

Правото

Съдът намира нарушение и по двете оплаквания на жалбоподателя. Съгласно мотивите на Съда жалбоподателят е имал основателно очакване да му бъде изплатена останалата половина от възнаграждението от момента на връчване на оригиналния изпълнителен лист през 2006 г. Съдът отбелязва, че Министерството не е оспорвало издаването на изпълнителния лист или самото вземане, нито е твърдяло нищожност на договора. От друга страна, СГС е уважил предявената от Министерството претенция само за дължимата неустойка, приемайки, че като цяло жалбоподателят е изпълнил задълженията си по договора. Съдът също така установява, че жалбоподателят не е имал на разположение ефективно средство за защита на правото си, доколкото е предприел всички необходими действия, без да получи плащане, а съгласно приложимото законодателство не се допуска принудително изпълнение на парични вземания срещу държавни учреждения и не е налице процедура, която да ускори или обезщети необоснованите забавяния в такива случаи.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 15000 евро за претърпените имуществени вреди, 2000 евро за неимуществени вреди и 1260 евро за разходи и разноски.

➤ **„Киров и други срещу България“**
жалба № 57214/09

**Решение за заличаване от списъка с жалби от
09.01.2018 г.¹¹**

Жалбоподателите се оплакват от налагането, вследствие на осъждането им да върнат компенсаторни записи, на такси, определени на база номиналната стойност на записите, вместо на пазарната такава. Съдът намира, че жалбоподателите са могли да се позоват на погасяването на задължението по давност и на това основание да искат отмяна на наложените им от НАП запори, поради което заличава делото от списъка с жалби.

Фактите и оплакванията Жалбоподателите са наследници на правоимащо лице. С решение от 1999 г. областният управител на Пловдив признава правото им на обезщетение чрез компенсаторни записи, съгласно ЗОСОИ, за имоти, изоставени от наследодателя им в Гърция преди 1964 г. С друго решение от 1999 г. областният управител определя всеки от жалбоподателите да получи записи с номинална стойност 5 371 400 лева. Жалбоподателите продават по-голямата част от записите на инвеститори.

През 2001 г. вещото лице, на чиято оценка се основава решението от 1999 г., е обвинено от прокуратурата в умишлено изготвяне на грешна оценка, а през 2004 г. е осъдено за това. През 2006 г. областният управител завежда иск срещу жалбоподателите, твърдейки, че всеки от тях е имал право на записи с номинална стойност 21 489 лева, и претендира връщане на остатъка. Цената на иска е определена според номиналната стойност на записите. С окончателно решение от 2009 г. ВКС осъжда жалбоподателите да върнат записи на остатъчната до 5 371 400 лева стойност, както и да заплатят съдебни такси в размер на 106 998 лева. Жалбоподателите

¹¹ Обявено на 01.02.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["57214/09"\],"itemid":\["001-180696"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/20115>- превод на български език

подават молба за изменение на решението в частта за разносните, тъй като смятат, че таксите следва да бъдат изчислени според пазарната, а не според номиналната стойност на записите. ВКС отхвърля искането.

Спрямо жалбоподателите са образувани две изпълнителни производства - за връщане на съответната стойност на записите и за заплащане на дължимите такси. В първото производство държавата възлага събирането на вземането на съдебен изпълнител, който извършва редица действия в тази насока. По отношение на производството за таксите изпълнителният лист е предоставен на НАП, която не предприема действия по събиране на вземането до м. декември 2016 г., когато налага заповед върху автомобил на един от жалбоподателите, а през март и април 2017 г. са предприети действия за заповедире на сметките им.

Позовавайки се на чл. 6, § 1 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол 1, жалбоподателите твърдят, че ВКС им е наложил произволни и прекомерни съдебни такси.

Правото Съдът приема възражението на правителството относно давностния срок за погасяване на задължението за такси съгласно чл. 171, ал. 1 от ДОПК, който е започнал да тече на 1 януари 2010 г. и не е бил прекъснат от НАП, доколкото не са предприети никакви действия за събиране на вземането. Жалбоподателите не са изпълнили доброволно задължението си. Следователно вземането се е погасило по давност на 1 януари 2015 г. След тази дата жалбоподателите са имали възможност да се позоват на изтеклата давност, както и да искат отмяната на всички действия, предприети от НАП през 2016 г. и 2017 г. Доколкото жалбоподателите не са възразили, че след изтичането на давностния срок не? са имали ефективно средство за защита, Съдът прилага Правило 37 § 1 (с) от Конвенцията и заличава жалбата от списъка с дела.

➤ **„Хаджиева срещу България“**
жалба № 45285/12

Решение от 01.02.2018 г.¹²

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Жалбоподателката, 14-годишна към процесните събития, се оплаква, че за период от около 13 дни, през който родителите ѝ са били задържани, никой не се е грижил за нея. В решение, взето с мнозинство от 4 на 3 гласа, Съдът

¹² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["45285/12"\],"itemid":\["001-180486"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18815> - превод на български език

намира нарушение на чл. 8 от Конвенцията само за първите два дни на задържането, до провеждането на съдебно заседание, в което майката на жалбоподателката е попитана дали има кой да се грижи за последната. Мнозинството счита, че властите е следвало да се информират незабавно по този въпрос, като или осигурят на жалбоподателката подходяща грижа, или предоставят на родителите ѝ възможност да направят това.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателката е родена през 1988 г. и живее във Варна. През 2001 г. тя се мести от Туркменистан в България заедно с родителите си. През 2002 г. властите в Туркменистан отправят искане за екстрадицията на родителите ѝ. На 4 декември 2002 г. в апартамента на семейството пристигат полицаи, които информират 14-годишната по това време жалбоподателка, че са дошли да арестуват родителите ѝ. Тя им позвънява и след няколко часа те се прибират заедно с адвокатата си – приятел и съсед на семейството.

Родителите на жалбоподателката са задържани от полицията за 24 часа, а след това от прокуратурата във връзка с искането за екстрадиция. На 6 декември 2002 г. Окръжен съд – Варна удължава задържането с 30 дни. По време на заседанията родителите на жалбоподателката са представлявани от същия адвокат, който присъства на задържането им. Според протокола от заседанието майката отговаря с утвърдително изявление, че има човек, който да се грижи за детето. С решение от 17 декември 2002 г. Апелативен съд – Варна отменя заповедите за задържане. Родителите на жалбоподателката са освободени под гаранция и се прибират в дома си на същия ден.

Според твърденията на жалбоподателката по време на задържането на родителите ѝ в продължение на около 13 дни никой не се е грижил за нея. През 2006 г. тя завежда иск с правно основание чл. 45 от ЗЗД срещу Министерство на вътрешните работи, Прокуратурата, Министерство на правосъдието и ВСС за оставянето ѝ без надзор през 2002 г. По време на съдебните заседания адвокатът на родителите ѝ заявява, че не си спомня нищо за поставения на заседанието от 6 декември 2002 г. въпрос за грижите за жалбоподателката и отговора му. Също така той заявява, че не може да опише състоянието на жалбоподателката по време на задържането и не знае какво се е случило с нея след това.

Учителката на жалбоподателката заявява, че жалбоподателката ходела редовно на училище в този период и не помни да се е оплаквала в тази връзка. Извършени са няколко психологически и психиатрични експертизи. Варненският Окръжен съд отхвърля иска, като приема, че твърденията от жалбоподателката обстоятелства не са

доказани. Съдът посочва, че на майката на жалбоподателката е бил осигурен преводач, както и че същата не е оспорвала протокола от заседанието.

Жалбоподателката се оплаква, че липсата на съдействие от страна на властите по време на задържането на нейните родители ѝ е причинило страдания в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Жалбоподателката също така твърди, че не е имала на разположение ефективно средство за защита съгласно чл. 13.

Правото

В решението си ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на чл. 8 по отношение на периода между задържането на родителите на жалбоподателката и съдебното заседание от 6 декември 2002 г. (два дни). Според Съда задължението на властите да се информират относно това, дали има човек, който да се грижи за жалбоподателката, е възникнало при задържането на родителите ѝ на 4 декември 2002 г. Към този момент полицията не е предприела необходимите действия за уведомяване на отговорните институции, че жалбоподателката остава без надзор. Съдът посочва, че този въпрос е бил повдигнат от властите едва по време на заседанието два дни по-късно, както и че за двата предходни дни националните власти са били длъжни или сами да уредят грижите за жалбоподателката, или да предоставят на родителите възможност да направят това. По отношение на периода след 6 декември 2002 г. Съдът приема, че няма нарушение на чл. 8, тъй като след получаването на утвърдителен отговор от майката властите не са имали основание да заключат, че няма кой да се грижи за жалбоподателката, особено с оглед на обстоятелството, че никой от родителите не е повдигнал този въпрос по-нататък през периода на задържането. В допълнение, Съдът счита, че не е необходимо да разглежда отделно оплакването по чл. 13 от Конвенцията.

С оглед на горното, Съдът присъжда в полза на жалбоподателката обезщетение за претърпените неимуществени вреди в размер на 3600 евро, както и сумата от 5260 евро за разходи и разноси.

Решението е прието с четири на три гласа. Според особеното мнение на трима от съдиите няма нарушение на чл. 8 за нито един от двата периода. Те смятат, че преценката на предприетите от властите действия за защита на дете, което може да е в риск, следва да се извършва в съответствие с конкретните обстоятелства, при които ситуацията е наведена на вниманието им. С оглед на пасивността както на родителите, така и на адвоката им в настоящия случай, те приемат, че властите не са имали основание да предполагат, че жалбоподателката е оставена без грижи. От значение е и обширното и внимателно изследване, проведено от националните съдилища, според които не са били налице доказателства за твърденията на жалбоподателката. Отбелязан е и фактът, че няма прецедент в практиката на ЕСПЧ, на който да се позове съставът по настоящото дело.

➤ **„Христосков срещу България“**
жалба № 50760/09

Решение от 15.02.2018 г.¹³

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията

Делото касае оплакване на жалбоподателя от условията на изтърпяване на наказанието му „лишаване от свобода“ в затворническо общежитие „Кремиковци“. Като се позовава на решението по делото „Нешков и други срещу България“, Съдът намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на една част от периода, който оплакването на жалбоподателя засяга. По отношение на другия относим период – след преместването на жалбоподателя в друга група - Съдът постановява, че взети заедно условията не достигат „минималния праг на суровост“, съгласно чл. 3.

Фактите и оплакванията Жалбоподателят изтърпява наказание „лишаване от свобода“ в затворническото общежитие „Кремиковци“. Там той е преместен на 21 август 2009 г., след първоначалното му настаняване в затвора в гр. София. Между 26 август и 26 октомври 2009 г. изтърпяването на наказанието е прекъснато с оглед необходимостта жалбоподателят да полага грижи за майка си. Впоследствие за периода до края на м. октомври 2010 г. г-н Христосков е настанен в група номер 72. Според твърденията му групата заемала няколко помещения, които били влажни и със счупени врати и прозорци, с големина 30-35 кв.м., като в едно помещение били настанени между 16 и 22 затворници. Не били осигурявани хигиенни и санитарни материали и не било обособено отделно помещение за хранене. В резултат на тези условия – основно поради влагата и студа - жалбоподателят твърди, че се е разболял от артрит.

На 28 октомври 2010 г. г-н Христосков е преместен в друга група, където условията били значително по-добри. Въпреки това той твърди, че достъпната вода била с ниско налягане, което затруднявало използването ѝ, както и че не му били предоставяни адекватни медицински грижи.

¹³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document","itemid":"001-180812"}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18500> - превод на български език

Позовавайки се на чл. 3 от Конвенцията, жалбоподателят се оплаква от условията, в които е бил поставен, за изтърпяване на наказанието му.

Правото

По отношение на периода между 21 август 2009 г. и 28 октомври 2010 г., като изключва времето на прекъсване на изтърпяването, ЕСПЧ приема, че твърденията на жалбоподателя са подкрепени от доклади на Българския Хелзинкски Комитет и Омбудсмана, които отразяват голямата пренаселеност и лошите хигиенни условия в затворническото общежитие в Кремиковци. Съдът отбелязва, че липсата на достатъчно пространство в местата за задържане може сама по себе си или в комбинация с останалите условия да представлява нечовешко отношение. Като се позовава на решението по делото „*Нешков и други срещу България*“ (жалба номер 36925/10 и 5 други), той намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията за горепосочения период.

По отношение на периода след преместването на жалбоподателя на 28 октомври 2010 г. Съдът счита, че взети заедно, условията, в които той е бил поставен, не достигат минималния праг на суровост, необходим за прилагане на чл. 3.

С оглед на горното ЕСПЧ присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 3000 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и сумата от 767 евро за разходи и разноски.

➤ **„Димитър Митев срещу България“ жалба № 34779/09**

Решение от 08.03.2018 г.¹⁴

**Нарушение на чл. 6 §§ 1 и 3 (с) от
Конвенцията**

Жалбоподателят се оплаква от използването срещу него на уличаващи го самопризнания, изтръгнати с насилие, в отсъствието на адвокат. Съдът заключава, че ограничаването на адвокатската защита при разпита на жалбоподателя, без да са налице убедителни причини, е накърнило цялостната справедливост на процеса срещу него. За да стигне до този извод, той приема че обстоятелствата, при които са направени

¹⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document","itemid":"001-181387"}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18482>- превод на български език

самопризнанията, поставят под съмнение показанията на полицейските служители, провели разпита, а тези показания са използвани като основно доказателство за осъждането на жалбоподателя. С оглед на посоченото ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията През юни 2006 г. жалбоподателят е задържан по подозрение в извършване на убийство и кражба и отведен в близкото полицейско управление в гр. Вълчи дол. Там той декларира желанието си да ползва адвокатска защита, както и необходимостта да бъде прегледан от лекар. През същия ден жалбоподателят е разпитан от двама полицаи, като по време на разпита и според твърденията му при упражнено от страна на полицаите физическо насилие признава, че е извършил убийството. По-късно същия ден жалбоподателят е прегледан от лекар, който отбелязва наличието по тялото му на следи от удари от тъп предмет, нанесени преди по-малко от 24 часа. На следващия ден жалбоподателят е привлечен като обвиняем за друго престъпление, а на 18 декември 2006 г. и за гореописаните престъпления. През 2007 г. са му повдигнати обвинения пред съд.

В съдебни заседания Варненският окръжен съд изслушва лекаря, двамата полицаи и бащата на жалбоподателя, както и други свидетели и вещи лица. Пред съда г-н Митев заявява, че не е извършил престъпленията, тъй като по същото време се е намирал в друго населено място, както и че е направил самопризнания под натиск. Защитникът на жалбоподателя оспорва показанията на полицаите като дадени в противоречие с чл. 118 от НПК и подчертава, че жалбоподателят не е повторил самопризнанията си, които са водещо доказателство в обвинението. Съдът признава жалбоподателя за виновен и го осъжда на доживотен затвор, позовавайки се, между другото, и на показанията на полицаите. Жалбоподателят обжалва присъдата, оспорвайки посочените показания и обстоятелството, че съдът не е коментирал доказателствата в подкрепа на твърденията за нанесения побой. Апелативният съд потвърждава присъдата, като приема, че показанията на полицаите са допустими и че събраните оправдателни доказателства не са достатъчни, за да оборят обвинението. Това решение е потвърдено от Върховния касационен съд.

Позовавайки се на чл. 6 §§ 1 и 3 от Конвенцията, пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква, че за да го осъдят, националните съдилища са приели като основно доказателство показанията на двамата полицаи, възпроизвеждащи направени самопризнания в отсъствието на адвокат.

Правото На първо място, Съдът приема, че ограничения на правото на защита са допустими единствено когато са предвидени в закона, налагат се поради

„убедителни причини“ и при наличието на изключителни обстоятелства. Освен това ограниченията следва да са временни и основани на индивидуална преценка с оглед конкретните обстоятелства. Като отбелязва, че националното законодателство не предвижда ограничения на правото на защита при полицейско задържане, Съдът приема, че в случая не са били налице „убедителни причини“ за ограничаване на това право спрямо жалбоподателя.

На второ място, ЕСПЧ отбелязва, че разпитът на г-н Митев от двамата полицаи не е бил проведен в съответствие с правилата на НПК и че обвинението в убийство му е било повдигнато едва шест месеца след това. Според Съда тези обстоятелства, взети заедно с твърденията на жалбоподателя, че е направил самопризнания вследствие на нанесения му побой, поставят под съмнение годността на полицейските показания.

По-нататък ЕСПЧ приема, че несъмнено така направените от г-н Митев самопризнания не е трябвало да бъдат използвани като доказателство в производството срещу него, но именно това е бил ефектът от допускането на разпит на полицаите като свидетели. По този начин самопризнанието е било основен елемент от доказателствения материал, особено като се има предвид, че същият е съдържал и оправдателни доказателства, но въпреки тях съдилищата са счели обвинението за доказано. Съдът подчертава, че когато не е имало непреодолими причини за неосигуряването на адвокатска защита, само при изключителни обстоятелства не би приел процеса за изначално опорочен. Поради обстоятелството, че жалбоподателят не е ползвал адвокатска защита, не се е отказал от това си право, не са били налице „убедителни причини“ за ограничаване на това право и не са налице достатъчно основания да се приеме, че процесът не е бил изначално опорочен заради това, Съдът намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Съдът приема, че не може да спекулира дали жалбоподателят все пак би бил осъден ако не бяха налице нарушенията на чл. 6, поради което приема, че не е необходимо да присъди обезщетение за неимуществени вреди, а компенсира жалбоподателя само с 3000 евро за извършените разходи и разноски.

➤ **„Каров срещу България“**
жалба № 56777/11

Решение по допустимост от 13.02.2018 г.¹⁵

¹⁵ Обявено на 08.03.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["56777/11"\],"itemid":\["001-181674"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

На жалбоподателя, който е адвокат, е наложена глоба в размер на 1000 лева поради неявяването му в съдебно заседание и ненавременното уведомяване на съда за причините за това. Жалбоподателят се оплаква от пристрастност на съда и невъзможност да обжалва отказа му да отмени глобата. Като изследва характера на наложената на жалбоподателя глоба и нарушението, за което е наложена, Съдът обявява жалбата за недопустима поради неприменност на разпоредбите на Конвенцията спрямо оплакването.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят е адвокат, практикуващ в Бургас. През 2010 г. той е упълномощен от свой клиент да подаде молба за реабилитация от негово име. След като СРС оставя молбата без разглеждане, жалбоподателят оспорва решението пред СГС. СГС провежда заседание, на което отлага делото, тъй като не се явява нито жалбоподателят, нито неговият клиент. Съдът счита, че присъствието на жалбоподателя е задължително, тъй като клиентът му живее в чужбина. На датата на следващото заседание г-н Каров трябвало да присъства на друго дело. На заседанието съдът отлага отново делото и като приема, че единствената причина за отлагането е неявяването на жалбоподателя, му налага глоба в размер на 1000 лв. Жалбоподателят оспорва глобата, като посочва причината за неявяването си и излага аргументи, че то не е нужно, тъй като е представил писмени бележки и съдът не е трябвало да събира доказателства. В ново заседание СГС отказва да отмени глобата, отбелязвайки, че жалбоподателят не е уведомил навреме съда за причината за отсъствието си. ВКС приема, че това решение не подлежи на касационен контрол.

Като се позовава на чл. 6 § 1 и чл. 13 от Конвенцията, жалбоподателят се оплаква от отказа на СГС да отмени глобата и по-конкретно от липсата на безпристрастност на съда, както и от невъзможността този отказ да бъде обжалван. Съдът счита, че следва да разгледа оплакванията на жалбоподателя и с оглед на чл. 2 от Протокол 7 към Конвенцията (правото на обжалване в наказателното производство).

Правото

По отношение на твърдяното нарушение на чл. 6 от Конвенцията Съдът счита, че тази разпоредба не се прилага в наказателния ѝ аспект. Това е така, на първо място, защото извършеното от жалбоподателя нарушение не засяга съставомерно съгласно Наказателния кодекс деяние, а организирането на съдебните заседания. На второ място, характерът на нарушението също не е наказателен, тъй като доколкото правомощията на съда да санкционира допуснати нарушения в производството произтича от необходимостта да се гарантира

правилното функциониране на това производство, всяка такава мярка е по-сходна на упражняването на дисциплинарна власт, отколкото на наказателна репресия. Освен това, наложената глоба има за цел осигуряване на присъствието на страните, като размерът ѝ сам по себе си не е достатъчен, за да се възприеме, че в случая е налице „наказателно обвинение“. Съдът счита също така, че чл. 6 не е приложим и в гражданския му аспект, тъй като правото на жалбоподателя да упражнява професията си не е било застрашено, поради което не е налице спор относно граждански права и задължения. По отношение на чл. 2 от Протокол 7 Съдът приема, че той също е неприложим, тъй като понятието „престъпление“ в тази разпоредба кореспондира на „наказателно обвинение“ по смисъла на чл. 6 от Конвенцията. Накрая, доколкото горепосочените разпоредби не се прилагат към настоящия случай, не е налице и защитимо оплакване по чл. 13.

С оглед на горното, Съдът намира, че жалбата е несъвместима *ratione materiae* с Конвенцията, поради което на основание чл. 35 § 3 (а) същата е недопустима.

➤ **„Фъртунова срещу България“**
жалба № 34525/08

Решение от 29.03.2018 г.¹⁶

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае закрепената в Закона за движението по пътищата (до обявяването на разпоредбата за противоконституционна през 2012 г.) невъзможност за оспорване пред съд на наказателни постановления, с които се налага глоба до 50 лв. включително. Като се позовава на своя установена практика, ЕСПЧ счита, че липсата на възможност наложеното от административен орган наказание да бъде контролирано по съдебен ред е нарушило правото на жалбоподателя на разглеждане на делото ѝ от независим и безпристрастен съд.

¹⁶ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-181856"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18795> - превод на български език

Фактите и оплакванията

Автомобилът на жалбоподателката бил паркиран на тротоар до работата ѝ и преместен от контролните служби на специализиран паркинг. При връщането му на жалбоподателката е връчен акт за установяване на административно нарушение, който тя подписва с възражение. Жалбоподателката подава и писмено възражение до началника на районното управление. Заместник-началникът налага на г-жа Фартунова административно наказание – глоба в размер на 30 лв., като постановлението изрично сочи, че глобата не подлежи на обжалване.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката се по чл. 6 § 1 от Конвенцията от невъзможността да обжалва пред съд глобата.

Правото

Позовавайки се на решението си по делото „Варадинов срещу България“ (жалба № 15347/08), ЕСПЧ приема, че жалбоподателката има статус на жертва по Конвенцията, тъй като решението на Конституционния съд, обявяващо за противоконституционна разпоредбата на чл. 189, ал. 13 от Закона за движението по пътищата, е било постановено по-късно и няма действие спрямо жалбоподателката, а и не съществува друг ред за предоставяне на обезщетение по националното право. По делото „Варадинов срещу България“ Съдът вече е намерил, че липсата на възможност за обжалване пред съд на глоби до 50 лв. противоречи на чл. 6. Само по себе си възлагането на наказването на пътнотранспортни нарушения на административни органи не е несъвместимо с Конвенцията, но засегнатите лица трябва да имат възможността да сезират съд, който да им предостави гаранциите на чл. 6 за всяко постановление, издадено срещу тях. Ето защо в настоящия случай също е налице нарушение.

Съдът счита, че намирането на нарушение е достатъчна обезвреда за жалбоподателката и ѝ присъжда 1000 евро за разходи и разноски.

➤ „Докторов срещу България“ жалба № 15074/08

Решение от 05.04.2018 г.¹⁷

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

¹⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["15074/08"\],"itemid":\["001-181857"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18583> - превод на български език

Делото засяга невъзможността за жалбоподателя да оспори бащинството си над едно от децата от прекратения му брак поради късното узнаване, че детето не е от него, станало след уредения в закона преклузивен едногодишен срок от узнаване за раждането. Според Съда прилагането на автоматична преклузия, съчетано с липсата на каквато и да е преценка на конкретните обстоятелства по случая, при вземане предвид на най-добрия интерес на детето и обществения интерес от правна сигурност, е представлявало непропорционална намеса в правата на жалбоподателя.

**Фактите и
оплакванията**

През 2006 г. жалбоподателят се развежда със съпругата си. Съгласно одобреното от съда споразумение той е задължен да изплаща месечна издръжка на двете деца, родени по време на брака. Впоследствие жалбоподателят разбира, че второто дете, родено през 2003 г., не е от него. Това обстоятелство е потвърдено с ДНК-тест, резултатите от който жалбоподателят получава през 2007 г. Веднага след това той завежда иск за оспорване на бащинството. Искът е отхвърлен на три инстанции поради изтеклия още през 2004 г. едногодишен срок от узнаване на раждането, в който е било възможно оспорване на бащинството. В ново производство жалбоподателят предявява иск за спиране изплащането на издръжката. Този иск също е отхвърлен от съда, тъй като не била оборена презумпцията за бащинство.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква, че липсата на възможност да оспори бащинството е нарушила правата му по чл. 8 от Конвенцията.

Правото

Съдът приема, че намесата в правата на жалбоподателя е била предвидена в закона и е преследвала легитимната цел да гарантира правната сигурност и стабилността в гражданските отношения и произхода на лицата. Твърде ограничената възможност за жалбоподателя да оспори бащинството си обаче е била непропорционална с оглед на конкретните обстоятелства, при които г-н Докторов е пропуснал срока по причини, независещи от него. Съдът отбелязва, че вече е намирал за проблематично прилагането на стриктни преклузивни срокове в случаи, в които жалбоподателите са научили за релевантните обстоятелства или са се снабдили с доказателства след изтичане на срока, както и липсата на оценка на специфичните индивидуални интереси. За разлика от други дела, при които исковете на жалбоподателите са били отхвърлени от националните съдилища след внимателна преценка на фактите и балансиране интересите на родителя и детето, в настоящия случай г-н Докторов не е имал никаква

възможност искането му да бъде разгледано по същество. Той не е разполагал и с опция за предварително разглеждане, в което съдилищата да преценят конкретните обстоятелства по случая и дали оспорването на бащинството би било в интерес на детето.

С оглед на горното Съдът намира нарушение на чл. 8 от Конвенцията, като отбелязва, че ГПК предоставя възможност за възобновяване на производството при установяване на нарушение на Конвенцията и необходимост от отстраняване на последиците от него. Поради липсата на конкретно искане за обезщетение ЕСПЧ не присъжда парична сума на жалбоподателя.

➤ **„Боян Господинов срещу България“**
жалба № 28417/07

Решение от 05.04.2018 г.¹⁸

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

В производство по ЗОДОВ жалбоподателят претендира вреди от надлежаване на наложеното му с присъда наказание. Искът на жалбоподателя е насочен срещу Окръжен съд -Стара Загора, Апелативен съд - Пловдив и ВКС, пред които междуременно протича второ наказателно производство срещу него. Исканията за отвод, направени от жалбоподателя по твърдения за пристрастност, са оставени без уважение. В рамките на второто наказателно производство му е наложено общо наказание, надвишаващо срока на задържането. С оглед на този изход, гражданският иск е бил отхвърлен. Съдът намира, че професионалната обвързаност на съдиите със съда като ответник в гражданското производство и евентуалното присъждане на обезщетение от бюджета на съда са достатъчни, за да породят основателно съмнение за обективната безпристрастност на състава. ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

¹⁸ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-181855"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18470> - превод на български език

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателят е задържан по повод открит в дома му канабис и срещу него е образувано наказателно производство. Старозагорският окръжен съд го осъжда на три години и шест месеца лишаване от свобода, като приспада периода на предварителното задържане. След обжалване на присъдата Апелативен съд – Пловдив намалява наказанието на една година лишаване от свобода. По молба на адвоката на жалбоподателя ВКС изменя мярката за неотклонение в подписка и постановява освобождаването му, като впоследствие потвърждава второинстанционното решение. Предварителното задържане продължава общо една година, седем месеца и осем дни.

Пред Софийски градски съд г-н Господинов завежда иск по чл. 2, ал. 1, т. 6 от ЗОДОВ срещу ОС-Стара Загора, АС-Пловдив, ВКС и Прокуратурата на Република България, претендирайки вреди за това, че продължителността на задържането му надвишавала наложеното наказание. Делото е спряно поради наличието на ново наказателно производство срещу жалбоподателя, изходът от което можел да се окаже решаващ за гражданския иск. След възобновяване на делото искът на жалбоподателя е отхвърлен, тъй като по второто наказателно производство той е осъден на три години лишаване от свобода. Това наказание е кумулирано с първото и периодът на предварителното задържане е приспаднал, като последният не надхвърля общо определеното наказание.

В рамките на второто наказателно производство, водено пред Окръжен съд – Стара Загора, жалбоподателят неколkokратно поставя под съмнение безпристрастността на съдиите, като твърди, че е в техен интерес да го осъдят с оглед воденото срещу тях гражданско производство, и изисква определянето на друг компетентен съд, който да гледа делото. Съдът счита, че не са налице основания за отвод на състава, нито доказателства за пристрастност; че гражданският иск се разглежда от друг съд, чиято безпристрастност не е поставена под въпрос; че съдът няма как да повлияе на гражданското производство, а и при всички положения присъдата е обжалваема. Съдът постановява осъдителна присъда, като при обжалването ѝ г-н Господинов прави същото искане и пред Апелативен съд – Пловдив, и пред ВКС, които не се произнасят по него.

Жалбоподателят повдига оплакване пред ЕСПЧ, че по второто наказателно производство не е бил съден от безпристрастен съд, в противоречие с чл. 6 § 1 от Конвенцията.

Правото

Съдът намира, че въпреки отсъствието на признаци за субективна пристрастност на състава, професионалната обвързаност на съдиите с една от страните в гражданското производство е била способна да създаде у жалбоподателя обосновани съмнения по отношение на тяхната обективна безпристрастност. Това подозрение е било засилено от обстоятелството, че евентуално обезщетение по гражданския иск би

било платимо от бюджета на съда. Оплакването на жалбоподателя не е било разгледано достатъчно внимателно от Старозагорския съд, който го е отхвърлил на формални основания, нито по него са се произнесли горните инстанции, също страни в гражданското производство.

С оглед на горното ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията и присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 3600 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и 1500 евро за разходи и разноски.

➤ **„Сакскобурготски и други срещу България“**
жалби № 38948/10, 55777/12 и 8954/17

Решение по допустимост от 20.03.2018 г.¹⁹

Делото засяга оплакванията на г-н Симеон Сакскобурготски, г-жа Мария-Луиза Хробок и останалите петима наследници на цар Фердинанд I от наложения от Народното събрание през 2009 г. мораториум върху разпореждането с имуществата, за които има постановени административни решения за признаване и възстановяване правото на собственост или са дадени като обезщетение на наследниците на бившите царе, както и от отказа на националните съдилища да признаят собствеността им върху имота Кричим и от решенията в полза на държавата по отношение на имотите Саръгьол и Ситняково. С частично решение по допустимостта на жалбите ЕСПЧ отхвърли оплакванията на жалбоподателите относно имота Кричим, както и всички оплаквания на останалите петима наследници на цар Фердинанд I като недопустими. Съдът отложи произнасянето си по оплакванията на г-н Симеон Сакскобурготски и г-жа Мария-Луиза Хробок по отношение на мораториума и имотите Саръгьол и

¹⁹ Обявено на 12.04.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["38948/10"\],"itemid":\["001-182381"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18375> - превод на български език

Ситняково и покани Правителството да предостави становището си по тях.

Фактите и оплакванията

След премахването на монархията, през 1947 г. Народното събрание приема Закон за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и на техните наследници, с който тяхното имущество е прехвърлено на държавата. В решение от 1998 г. Конституционният съд обявява този закон за противоконституционен, след което жалбоподателите започват да претендират връщане на някои от имотите, ползвани от царското семейство - къщата на княгиня Евдокия в София, двореца и парка Врана, имота в с. Баня, двореца Бистрица, двореца Ситняково, комплекса Саръгьол, двореца Кричим и гори.

През 2009 и 2011 г. властите започват съдебни производства по отношение на всички имоти, с изключение на къщата на Княгиня Евдокия и имота в Баня. Съдебните производства за горите, имотите Врана и Бистрица са висящи. Производствата по отношение на имотите Саръгьол и Ситняково завършват в полза на държавата със съдебни решения на Върховния касационен съд от 14 юли 2016 г. и 28 декември 2016 г. Националните съдилища приемат, че земята и постройките върху нея са държавна собственост, че нито царете, нито наследниците им са ги придобили по давност, че само по себе си решението на Конституционния съд не може да възстанови права, въпросът за реституцията на които е могъл да се реши само от Народното събрание, както и че решенията на областните управители не са годни актове за предоставяне на собственост. По отношение на имота Кричим, чието владение не е връщано на жалбоподателите, заведеното от тях производство също завършва в полза на държавата.

Междувременно с решение от 18 декември 2009 г. Народното събрание налага мораториум върху разпореждането с всички движими и недвижими имущества, за които има постановени административни решения за признаване и възстановяване правото на собственост или са дадени като обезщетение на наследниците на бившите царе. Според решението тази мярка следва да действа до приемането на специален закон. Мораториумът все още е в действие.

Пред ЕСПЧ всички жалбоподатели се оплакват, че наложеният през 2009 г. мораториум представлява незаконна намеса в правата им по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията и че същият ги е засегнал непропорционално, тъй като се прилага за неопределен период от време и пречи на жалбоподателите да упражняват правата си, възлагайки им в същото време да се грижат за имотите. Те също така твърдят, че решението е дискриминационно, в нарушение на чл. 14 от Конвенцията, както и че не са имали възможност да го оспорят, в противоречие с чл. 6 и чл. 13 от Конвенцията. Също така, г-н Симеон Саксбурготски и г-жа Мария-Луиза Хробок се оплакват по чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията от отказа на националните съдилища да признаят собствеността им върху имота Кричим, както и

от решенията на националните съдилища в полза на държавата по отношение на имотите Саръгьол и Ситняково.

Правото

В решението си от 12 април 2018 г. ЕСПЧ обявява за недопустими оплакванията на жалбоподателите относно имота Кричим, както и всички оплаквания на останалите петима наследници на цар Фердинанд. Съдът отбелязва, по-конкретно, че владението върху имота Кричим не е било предоставяно на жалбоподателите, нито властите са признали по друг начин правото им на собственост. Националните съдилища детайлно са аргументирали решенията си и доколкото според Съда те са в най-добра позиция да тълкуват и прилагат законодателството, той не счита за необходимо да се отклонява от техните изводи, поради което приема, че и за жалбоподателите не е имало легитимно очакване за реституция на този имот.

Съдът постановява също така, че на този етап не може да реши въпросите за допустимостта и основателността на останалите оплаквания на г-н Симеон Сакскобурготски и г-жа Мария Луиза Хробок и отлага разглеждането им за получаване на становището на българската държава по тях. Тези оплаквания касаят наложения мораториум на Народното събрание върху разпореждането с имотите, както и съдебните решения в полза на държавата относно Саръгьол и Ситняково.

➤ **„Димова-Иванова и Иванов срещу България“** **жалба № 58497/10**

Решение от 31.05.2018 г.²⁰

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 8 от Конвенцията

Делото се отнася до провеждането на полицейска операция, в рамките на която домът на жалбоподателите е претърсен без да е налице предварително съдебно разрешение, а протоколът за претърсването е бланкетно одобрен впоследствие. Като

²⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-183218"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18628> - превод на български език

се позовава на своя предходна практика, касаеща същата операция, Съдът намира нарушение на чл. 8 поради непредоставянето на достатъчно гаранции срещу произвол преди или след претърсването, както и на чл. 13 поради липсата на ефективно средство за защита в тази връзка.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите са съпрузи. Между декември 2009 г. и април 2010 г. Министерство на вътрешните работи извършва няколко полицейски операции, насочени към разкриване на различни организирани престъпни групи. Г-жа Димова-Иванова е арестувана в качеството си на счетоводител в общинско предприятие „Градски транспорт“ в град Варна по време на полицейска акция, наречена „Медузите“.

На 31 март 2010 г. полицията претърсва дома на жалбоподателите в присъствието на трима свидетели, вещо лице и г-жа Димова-Иванова без предварително одобрение от съда. Протоколът от претърсването и изземването съдържа стандартно изречение с покана да бъдат предоставени всички вещи, документи и компютърни данни, съдържащи относима към разследването информация. Не са иззети никакви предмети. Жалбоподателката е задържана за 24 часа. По-късно през същия ден протоколът е одобрен от Окръжен съд – Варна чрез поставяне на печат на първата му страница с изписани имена и подпис на съдия и думата „Одобрявам“. Вечерта, в присъствието на адвоката ѝ, жалбоподателката е привлечена като обвиняема.

Пред ЕСПЧ г-жа Димова-Иванова се оплаква по чл. 6 §2 от Конвенцията във връзка с изказванията на официални представители на прокуратурата и министъра на вътрешните работи, широко разгласени в средствата за масова информация, по отношение на арестуваните в хода на полицейската акция. И двамата жалбоподатели твърдят, че правото им по чл. 8 на неприкосновеност на дома е нарушено, както и че не са разполагали с ефективни средства за защита на оплакванията си по член 8, в нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

Правото

Съдът приема оплакването по чл. 6 §2 за недопустимо като явно необосновано, тъй като цитираните от медиите изказвания не споменават изрично жалбоподателката, а отразяват общото положение на наказателното производство, поради което не нарушават презумпцията за невиновност.

По отношение на оплакването по чл. 8 ЕСПЧ отбелязва, че подобно на други претърсвания в рамките на тази операция, които са били предмет на разглеждане от Съда, претърсването в случая е извършено без предварително съдебно разрешение и с дадено

бланкетно одобрение впоследствие. Позовавайки се на решенията си по делата „Гуцанови“ (жалба № 34529/10) и „Славов и други“ (жалба № 58500/10), Съдът приема, че и в настоящия случай националното законодателство не е предоставило достатъчно гаранции срещу произвол от страна на властите преди или след претърсването. Поради това е намерено нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Оплакването по чл. 13 във връзка с чл. 8 също е прието за основателно, като Съдът отбелязва положителното развитие в националната съдебна практика, което обаче е след процесните събития и е неотнормимо към случая.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателите обезщетение в размер на 3000 евро за претърпените от тях неимуществени вреди, както и сумата от 1500 евро за разходи и разноски.

➤ **„Димитров и Момин срещу
България“
жалба № 35132/08**

Решение от 07.06.2018 г.²¹

**Няма нарушение на чл. 6 §§ 1 и 3 (d) от
Конвенцията**

Жалбоподателите се оплакват, че са осъдени въз основа на показания на свидетел, в чийто разпит не са могли да участват и за който им е отказано провеждането на очни ставки. Съдът приема, че за това обстоятелство са били налице основателни причини и че присъдата се основава на съвкупност от доказателства, в която въпросните показания не са изолирани. Той изтъква, че жалбоподателите са разполагали с достатъчно гаранции за цялостната справедливост на процеса, като националните съдилища са обсъдили подробно допустимостта и достоверността на показанията, както и аргументите на жалбоподателите.

**Фактите и
оплакванията**

Г-жа Д. подава жалба в полицията, че е отвлечена, държана като заложница и изнасилена от жалбоподателите. Властите образуват

²¹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-183394"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18630> - превод на български език

наказателно производство за изнасилване срещу неизвестни извършители и на жертвата е извършен медицински преглед. Впоследствие, тя на два пъти информира властите, че оттегля жалбата си и потвърждава версията на жалбоподателите.

През май 2000 г. прокуратурата привлича като обвиняем г-н Димитров. През м. декември същата година, поради изключителното значение на показанията ѝ, г-жа Д. е разпитана пред съдия, като по време на разпита оттегля предходните си показания и повтаря първоначалната си версия за събитията. Тя обяснява, че отричането ѝ от първоначалната версия е било вследствие на упражнен натиск върху нея от страна на жалбоподателите и техния адвокат. Тя също така уведомява властите, че е заболяла от рак. Г-н Димитров е информиран за разпита, но не е присъствал.

През април 2001 г. жалбоподателите са обвинени в отвличане, противозаконно лишаване от свобода и изнасилване. Те отправят искане за провеждане на отделни очни ставки с г-жа Д., което е отхвърлено. Малко по-късно през същата година пострадалата починала.

Пловдивският окръжен съд намира жалбоподателите за виновни по повдигнатите обвинения, като се позовава на приобщените в съдебната фаза показания на г-жа Д., дадени пред съдия, както и на други подкрепящи ги доказателства. Г-н Димитров и г-н Момин обжалват присъдата пред ВКС, който намалява наложените им наказания.

Като се позовават на член 6, §§ 1 и 3 от Конвенцията, жалбоподателите се оплакват, че са били осъдени на базата на изявленията на г-жа Д., на които не са имали възможност да се противопоставят и да оспорят пред съд.

Правото ЕСПЧ установява, че смъртта на г-жа Д. представлява „сериозна причина“ по смисъла на неговата практика, за да не бъде проведен разпит по време на съдебната фаза и за да бъдат приобщени показанията, които тя е дала приживе. Според Съда неучастието на жалбоподателите в разпита на пострадалата не води до автоматично нарушение на Конвенцията, доколкото г-н Димитров, макар и да не е разполагал с адвокат, е бил уведомен за него, а г-н Момин не е бил привлечен като обвиняем към онзи момент. Също така, Съдът счита, че има валидни причини за неизвършването на очна ставка на двамата жалбоподатели с г-жа Д., с оглед предмета на делото, болестта на пострадалата и оказания ѝ натиск. На следващо място, ЕСПЧ намира, че присъдата на окръжния съд е основана на съвкупност от инкриминиращи доказателства, сред които показанията на г-жа Д. не са изолиран елемент. За жалбоподателите са били налице достатъчно балансиращи фактори, които да компенсират затрудненията на защитата им при допускането на показанията на пострадалата и да осигурят справедливостта на целия процес. Те са участвали активно в производството, като са изтъкнали аргументи в своя полза. Съдилищата изчерпателно и

обективно са разгледали всички относими въпроси, като са извършили много задълбочен анализ на достоверността на доказателствата, взели са под внимание и са отхвърлили аргументирно възраженията на жалбоподателите.

С оглед на горното, Съдът намира, че в случая няма нарушение на чл. 6 §§ 1 и 3 (d) от Конвенцията.

➤ **„Гьошев и други срещу България“**
жалби № 46257/11, 59267/11, 74169/11, 59789/11 и
66350/11

Решение от 21.06.2018 г.²²

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото обединява няколко случая, идентични на описаното по-горе дело „Фъртунова срещу България“. Съдът отново се позовава изцяло на предходната си практика, за да намери нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията поради липсата на достъп до съд за жалбоподателите.

41

**Фактите и
оплакванията**

Вследствие извършването на различни нарушения по Закона за движението по пътищата, на жалбоподателите са наложени глоби в размер между 20 и 50 лв., като на някои са отнети и контролни точки. Въпреки че към процесния момент наказателните постановления, с които е наложена глоба до 50 лв., не подлежат на обжалване съгласно чл. 189, ал. 13 от ЗДвП, жалбоподателите оспорват постановленията пред съд, като се позовават изрично на чл. 6 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи. Националните съдилища отхвърлят жалбите като недопустими поради изричната законова забрана за съдебен контрол, приемайки, че това ограничение е предвидено в закона, цели защитата на обществения ред и не накърнява в прекомерна степен правата на жалбоподателите. По отношение на отнемането на контролни точки съдилищата считат, че то не подлежи на самостоятелен контрол, тъй като не представлява отделна санкция, а е следствие от налагането на административните наказания, което служи за контролиране на допуснатите от водача нарушения.

²² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-183812"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18742> - превод на български език

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват, че липсата на възможност за съдебен преглед на постановленията, придружено с отнемането на контролни точки, нарушава правото им на достъп до съд по чл. 6 §1 от Конвенцията.

Правото Съдът се позовава изцяло на решението си по делото „Варадинов срещу България“ (жалба № 15347/08), където вече е приел, че съществуващата до постановяването на Решение № 1 на Конституционния съд от 2012 г. невъзможност за оспорване по съдебен ред на постановленията, с които са наложени глоби до 50 лв., представлява нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Както е установено в цитираното решение, това нарушение не може да бъде преодоляно чрез възобновяване на административно-наказателното производство по чл. 70 ЗАНН, тъй като разпоредбата не съдържа като основание дадена законова разпоредба да е била обявена за противоконституционна и при всички положения искане може да направи само окръжният прокурор. Доколкото фактите по настоящото дело са идентични и събитията са се развили при действието на същото законодателство, Съдът намира нарушение и в този случай.

ЕСПЧ счита, че намирането на нарушение е достатъчна обезвреда за претърпените от жалбоподателите неимуществени вреди, като присъжда за разходи и разноски в общ размер от 1504 евро за жалбоподателите, които са претендирали такива.

➤ **„Михалеви срещу България“**
жалба № 63481/11

Решение от 21.06.2018 г.²³

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

На жалбоподателите е признато право на възстановяване на собствеността върху недвижим имот - сградата на фабрика, притежавана от техен наследодател и национализирана през 1947 г. Сградата е ползвана от държавно предприятие, с което жалбоподателите сключват договор за наем. Те получават компенсаторни записи за движимото

²³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["63481/11"\],"itemid":\["001-183813"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18800> - превод на български език

имущество, национализирано заедно с предприятието. През 2003 г. дружеството-наемател е приватизирано и новият управителен орган предявява ревандикационен иск за недвижимия имот, който е уважен. Жалбоподателите се опитват да получат обезщетение за имота по реда на ЗОСОИ, но искането им е отхвърлено като просрочено. Европейският съд приема, че при условията на продължително признаване на правата на жалбоподателите от страна на властите и невъзможност последните да претендират друго обезщетение по реда на ЗОСОИ към момента на разглеждане на спора от националните съдилища, пълната липса на обезщетение вместо реституция е нарушила справедливия баланс между обществения интерес и индивидуалните права на жалбоподателите.

Фактите и оплакванията

Наследодателят на жалбоподателите притежавал фабрика, национализирана през 1947 г. и впоследствие ползвана от държавно предприятие. След приемане на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти първият жалбоподател, г-н Михалев, и брат му искат от кмета на община Габрово да деактува сградата като държавна собственост. Молбата им е уважена и двамата братя се снабдяват с нотариален акт за правото им на собственост върху процесния имот. Малко по-късно те сключват договор за наем с държавното предприятие, ползващо имота. През 1997 г. братът на първия жалбоподател прехвърля своята част от имота на дъщеря си, втората жалбоподателка. Междувременно със заповед на министъра на промишлеността е признато правото на обезщетение на първия жалбоподател и брат му с компенсаторни записи на основание Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти за движимото имущество, което е било национализирано заедно с предприятието.

След приватизация на дружеството наемател същото престава да заплаща наем и през 2009 г. предявява срещу жалбоподателите искиове с правно основание чл. 108 от Закона за собствеността и чл. 537, ал. 2 ГПК. С влязло в сила съдебно решение Апелативен съд - Велико Търново уважава предявените искиове, като приема, че предпоставките за възстановяване не са били изпълнени. Жалбоподателите подават искане за получаване на обезщетение за недвижимия имот по ЗОСОИ, но то е отхвърлено, тъй като срокът за него е изтекъл.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията за това, че са били лишени от компенсация за недвижимия имот, тъй като националният съд е

постановил недействителността на реституцията много след изтичане на срока за претендиране на обезщетение.

Правото

На първо място, Съдът отбелязва, че реституцията е изрично призната от властите при деактуването на имота и предоставянето на обезщетение за движимото имущество, като жалбоподателите са се снабдили и с нотариален акт за собственост. Ето защо е налице продължителен период от време, в който властите са признавали, че правните последици на реституцията са настъпили и са третирали жалбоподателите като собственици на сградата. Дори и впоследствие реституцията да се е оказала невъзможна, жалбоподателите са придобили право на обезщетение и следователно са имали „притежания“ по смисъла на чл.1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

По-нататък, ЕСПЧ приема, че в условията на това признаване на правата им и липсата на каквото и да е оспорване на реституцията, за жалбоподателите е било напълно разумно да не подадат искане за обезщетение по реда на ЗОСОИ. Реституцията е оспорена едва през 2003 г., а окончателното решение на националния съд, че собствеността върху недвижимия имот не е била възстановена, е от 2010 г. Изтичането на този период от време съществено утежнява положението на жалбоподателите, тъй като сроковете за получаване на обезщетение по реда на ЗОСОИ са изтекли още през 1998 г.

С оглед на горното и като се позовава на решението си по делото „Явашев и други срещу България“ (жалба № 41661/05), Съдът приема, че пълната липса на обезщетение вместо реституция по отношение на недвижимата собственост на жалбоподателите нарушава справедливия баланс между обществения интерес и индивидуалните права на жалбоподателите. Поради това Съдът намира нарушение на чл.1 от Протокол № 1 към Конвенцията. Той отлага въпроса за определянето на обезщетение за вреди в полза на жалбоподателите и присъжда сумата от 750 евро на всеки жалбоподател за разходи и разноски.

➤ „Петров и други срещу България“ жалби № 31044/12, 80505/13, 22461/14 и 74251/14

Решение от 21.06.2018 г.²⁴

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията

**Нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3 от
Конвенцията**

²⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["31044/12"\],"itemid":\["001-183815"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18802> - превод на български език

Жалбите касаят лошите условия и твърде рестриктивния режим на изтърпяване на наказанията на жалбоподателите, наложени им с влезли в сила присъди, както и липсата на ефективно средство за защита във връзка с тези оплаквания. Съдът отбелязва съществените изменения в Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, по-конкретно по отношение на прилагането на специалния режим и въвеждането на превантивно и компенсаторно средство за защита, които ЕСПЧ възприема като ефективни. Доколкото обаче тези изменения са въведени след комуникирането на жалбите, Съдът намира нарушения на Конвенцията.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателите изтърпяват дългогодишни наказания лишаване от свобода или доживотен затвор. Предмет на жалбите им са лошите условия на задържане. Те също така се оплакват от твърде рестриктивните условия на режимите на изтърпяване на наказанията. Със заповед на началника на затвора на основание чл. 248, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС първият жалбоподател, г-н С. Петров, е настанен в постоянно заключена килия, без право на участие в колективни мероприятия. На останалите жалбоподатели, изтърпяващи наказание доживотен затвор, е определен специален режим, като са настанени в постоянно заключени помещения, с контакт единствено с останалите осъдени на доживотен затвор. Г-н Михайлов твърди, че макар и впоследствие режимът му да е изменен в строг, обстоятелствата не са се променили.

С оглед на горното, жалбоподателите повдигат оплаквания по чл. 3 от Конвенцията. Вторият, третият и четвъртият жалбоподател твърдят и нарушение на чл. 13 от Конвенцията поради липсата на ефективно средство за защита.

Правото

Съдът отбелязва, че към момента на предявяване на претенциите за справедливо обезщетение измененията в ЗИНЗС, касаещи прилагането на специалния режим, все още не са били въведени. ЕСПЧ вече е приел в предишни свои решения, че автоматичната изолация на осъдените на доживотен затвор без осигуряване на подходящи дейности извън помещенията и психологически стимули може да доведе до нарушение на чл. 3, както и че такава изолация трябва да е обусловена от конкретни съображения за сигурност. В настоящия случай жалбоподателите са били затворени в килиите си за голяма част от денонощието и са имали ограничена възможност за физически упражнения, като са били разделени от останалите лишени от свобода без да са налице специфични съображения за това. Комбинирани с

лошите условия на задържане, които жалбоподателите са търпели за периоди между четири и десет години, тези обстоятелства водят до нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

По отношение на оплакването по чл. 13 Съдът посочва, че измененията в законодателството, въвеждащи ефективни средства за защита, са приети след комуникиране на настоящите жалби, както и че не е направено твърдение за ефективността на средството конкретно по отношение на режима на изтърпяване на наказанието, поради което постановява нарушение на Конвенцията. ЕСПЧ подчертава изрично, че този извод е направен с оглед специфичните обстоятелства по делото и няма да намери автоматично приложение при следващи сходни оплаквания.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателите обезщетение за претърпените неимуществени вреди в размер на съответно 4000 евро за втория жалбоподател и по 3000 евро за третия и четвъртия жалбоподател, доколкото първият жалбоподател не е направил искане за обезщетение. Съдът също така присъжда сумата в размер на по 1000 евро за втория, третия и четвъртия жалбоподател с оглед направените от тях разноски пред ЕСПЧ, както и по 23 евро за третия и четвъртия жалбоподател за разходи и разноски.

➤ **„Бояджиева и Глория
Интернешънъл Лимитид ЕООД
срещу България“
жалби № 41299/09, 11132/10**

Решение от 05.07.2018 г.²⁵

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

Делото засяга автоматичното, според действащата до 2013 г. редакция на чл. 646, ал. 2 от ТЗ, обявяване за нищожно спрямо кредиторите на несъстоятелността на изпълнението на парично задължение след началната дата на неплатежоспособността, без да се взима предвид дали масата на несъстоятелността е намалена или интересите на кредиторите са реално увредени. В

²⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["11132/10"\],"itemid":\["001-184269"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18980> - превод на български език

резултат от действието на посочената разпоредба жалбоподателите са осъдени да върнат цената на продукти, продадени от тях на обявен в несъстоятелност търговец. Като се позовава изцяло на мотивите, с които през 2013 г. Народното събрание е приело изменения на закона, и посочва, че националните съдилища не са изследвали по никакъв начин добросъвестността на жалбоподателите или наличието на вреда, Съдът приема, че в случая не е спазен справедливият баланс между обществения интерес и правата на жалбоподателите.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателите са едноличен търговец и дружество с ограничена отговорност. Те търгуват с фармацевтични продукти. От декември 2005 г. до април 2006 г. жалбоподателите продават фармацевтични продукти на фирма К. и получават цената им в размер на около 28 330 евро общо. Впоследствие дружеството К. е обявено в несъстоятелност, с начална дата 30 октомври 2005 г. Кредиторите на дружеството предявяват искиве срещу жалбоподателите по чл. 646 (2) от Търговския закон (в редакцията, която е в сила към онзи момент), като твърдят, че плащанията са направени в т.нар. „подозрителен период“ и увреждат кредиторите. Исковете са уважени и през 2008 г. жалбоподателите са осъдени да заплатят цената на продуктите плюс лихвите. Националните съдилища изрично посочват в решенията си, че съгласно действащата редакция на ТЗ жалбоподателите дължат връщането на сумите, без да е необходимо да се доказва, че с действията си действително са увредили кредиторите или че са знаели за неплатежоспособността на К.

През 2013 г. Народното събрание променя горепосочената разпоредба. В мотивите на законопроекта изрично е посочено, че чл. 646(2) от ТЗ неоправдано уврежда правата на третите страни, които са сключвали сделки с длъжника, липсва баланс между правилата на несъстоятелността и правната сигурност, липсва каквато и да е правна защита за третите добросъвестни лица, „подозрителният период“ е неограничен във времето и съществуват твърде широки възможности да се обявяват за недействителни плащания на длъжника. Разпоредбата е променена с оглед гарантиране правата на добросъвестните трети лица.

Жалбоподателите се оплакват пред ЕСПЧ, че националният съд е приложил буквално действащата редакция на чл. 646 (2) от ТЗ и те е трябвало да върнат цената на продуктите в масата на несъстоятелността, без да се изследва въпросът за тяхната добросъвестност, както и че не са имали какъвто и да е реален шанс да си върнат парите (оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията).

Правото Съдът посочва, че решенията на националните съдилища са в съответствие със закона и имат легитимна цел. По отношение на пропорционалността той отбелязва, че при изменението на закона Народното събрание е приело, че действащата към онзи момент уредба е била непропорционална и е довела до нарушаване правата на добросъвестни трети лица, което е наложило и нейната промяна. Основавайки се на мотивите на законопроекта, Съдът счита, че след като националният Парламент е намерил посочената разпоредба за непропорционална, то Съдът не може да стигне до друго заключение, особено като се има предвид, че през 2008 г. националният съд е приложил автоматично проблематичната разпоредба и не е изследвал добросъвестността на жалбоподателите. В допълнение и въпреки аргументите на Правителството Съдът заключава, че жалбоподателите не са имали реална възможност да възстановят плащанията си, дори да се бяха присъединили като кредитори в производството по несъстоятелност. Поради всичко това Съдът приема, че има нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

Съдът присъжда обезщетение за имуществени вреди в размер на 16 090 евро за първия жалбоподател и 26 350 евро за втория жалбоподател (цената на медикаментите, която е трябвало да заплатят в масата на несъстоятелността в резултат на съдебните решения плюс лихви и разноски), по 3 000 евро за неимуществени вреди и общо 5394 евро за разноски.

➤ **„Бочев срещу България“**
жалба № 34534/08

Решение по допустимост от 12.06.2018 г.²⁶

Жалбоподателят се оплаква от нарушение на правата му по чл. 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията, като твърди, че по време на досъдебната фаза на производството, водено срещу него, не е имал възможност да се срещна насаме с адвокатите си. Съдът посочва, че жалбоподателят е повдигнал това оплакване и пред националните съдилища, които са го изследвали достатъчно подробно преди да го

²⁶ Обявено на 05.07.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Bochev"\],"itemid":\["001-184636"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/20048> - превод на български език

отхвърлят. Той също така отбелязва, че Правителството е представило убедителни доказателства, оборващи твърденията на жалбоподателя. В светлината на горното ЕСПЧ отхвърля жалбата като явно необоснована.

Фактите и оплакванията Жалбоподателят е задържан на 9 май 1998 г. след престрелка с полицията, при която е загинал полицай. В хода на образуваното срещу него досъдебното производство той се е ползвал с адвокатска защита – първоначално от служебно назначен му адвокат, а впоследствие от адвокати, упълномощени от самия него. През 1999 г. срещу жалбоподателя е внесен обвинителен акт в съда за убийство на загиналия полицай и други престъпления. По време на първоинстанционното съдебно производство той повдига оплакване, че всичките му разговори с адвокат на досъдебната фаза са се провели в присъствие на следователя по делото, което представлява съществено нарушение на правото му на защита. Тези му оплаквания не са подкрепени от защитника му, представлявал го в по-голямата част на предварителното производство. Оплакването е разгледано двукратно от първоинстанционния съд в хода на съдебни заседания и след надлежно обсъждане е отхвърлено като неоснователно. То е обстойно разгледано и обсъдено впоследствие и в актовете на въззивната и касационната инстанции.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят поддържа, че в досъдебното производство не е имал възможност да се съвещава насаме с адвокатите си, което представлява нарушение на правата му по чл. 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията.

Правото Съдът обявява жалбата на г-н Бочев за явно необоснована, като отбелязва, че в релевантния период българското законодателство изрично е предвиждало право на защитника и неговия подзащитен да се съвещават насаме, националните съдилища са разгледали с необходимата грижа оплакването на жалбоподателя и са изложили достатъчно аргументи защо го отхвърлят. Съдът приема също, че правителството е представило убедителни писмени доказателства, оборващи твърденията на г-н Бочев.

➤ **„Каменова срещу България“**
жалба № 62784/09

Решение от 12.07.2018 г.²⁷

²⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["62784/09"\],"itemid":\["001-184475"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18849> - превод на български език

Няма нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква, че исковете ѝ за обезщетение за претърпени в резултат от смъртта на дъщеря ѝ вреди не са разгледани от националните съдилища. В наказателното производство, водено срещу причинителя, жалбоподателката е предявила граждански иск при второто внасяне на делото в съда, едва след като то е върнато веднъж на досъдебна фаза. Искът първоначално е приет за разглеждане от окръжния съд, но въззивната инстанция приема, че според действащата към онзи момент уредба на НПК гражданският иск следва да бъде предявен до започване на съдебното следствие при първото разглеждане на делото от първоинстанционния съд. Жалбоподателката предявява иск пред граждански съд, но той е отхвърлен като погасен по давност. Европейският съд по правата на човека намира, че законодателната уредба е била достатъчно предвидима за жалбоподателката, която е поела риск, като е предявила потенциално недопустим иск в наказателното производство. В този смисъл Съдът приема, че жалбоподателката е пропуснала да използва ясните и безспорни възможности за надлежно разглеждане на иска ѝ, и не намира нарушение на Конвенцията.

Фактите и оплакванията Дъщерята на жалбоподателката е починала при ПТП, причинено от трето лице, което впоследствие е осъдено за това деяние. В първоначално образуваното през 1998 г. пред Окръжен съд - Видин наказателно производство жалбоподателката не предявява граждански иск. Постановената първоинстанционна присъда е отменена от Софийския апелативен съд и делото е върнато на досъдебна фаза. При повторното внасяне на обвинителен акт в съда през 2001 г. жалбоподателката предявява граждански иск за причинените ѝ неимуществени вреди, който е допуснат за разглеждане и счетен за основателен от окръжния съд. След обжалване на решението апелативният съд го отменя, считайки, че гражданският иск е недопустим, тъй като е предявен при второто разглеждане на делото в съдебна фаза, след първоначалното му

връщане. Съдът приема, че действащата към онзи момент разпоредба на чл. 61, ал. 4 от НПК (1974 г.) изисква гражданският иск да бъде предявен до започване на съдебното следствие, което правило следва да се тълкува като отнасящо се до първото разглеждане на делото от първоинстанционен съд. Това решение е окончателно потвърдено от ВКС през 2007 г.

Жалбоподателката предявява иск пред гражданските съдилища, който е отхвърлен като погасен по давност. Съдилищата намират, че въпреки че гражданският иск на жалбоподателката би бил основателен поради осъждането на извършителя и същият е бил първоначално приет за разглеждане, той впоследствие е отхвърлен като недопустим. Поради това давностният срок, който е 5-годишен и е започнал да тече през 1997 г., не би могъл да се счита за прекъснат.

Пред ЕСПЧ г-жа Каменова повдига оплакване по член 6 § 1 от Конвенцията, като твърди, че ѝ е отказан достъп до съд, тъй като гражданските ѝ искове не са били разгледани от националните съдилища.

Правото Съдът отчита, че искът на жалбоподателката е отхвърлен като недопустим, тъй като тя е пропуснала да го предяви при първото разглеждане на производството в съдебна фаза. Действащият към онзи момент НПК поставя изрично изискване искът да бъде предявен преди започване на съдебното следствие. Макар че е съществувала съдебна практика, според която след връщане на досъдебна фаза може да бъде валидно предявен граждански иск, тази практика е била оскъдна и непостоянна. Ето защо жалбоподателката е следвало да е наясно, че като предявява иска си едва при второто съдебно разглеждане, поема риск той да бъде обявен за недопустим и съответно да не прекъсне давността, течаща съгласно ЗЗД. Като отбелязва, че наличието на давностни срокове по начало не е несъвместимо с Конвенцията, ЕСПЧ приема, че в случая прилагането на този давностен срок е било достатъчно предвидимо за жалбоподателката. Тя не предоставя обяснения защо не е предявила иска си при първото разглеждане на делото. Още повече, дори когато е пропуснала тази възможност, жалбоподателката е можела да предяви иска си пред гражданския съд преди изтичане на погасителната давност. Съдът счита, че макар и подходът на националните съдилища да подлежи на критика, тъй като те първоначално са приели за разглеждане иска, а след изтичане на давностния срок са го отхвърлили, жалбоподателката сама се е поставила в неизгодна позиция.

С оглед на горното, Съдът постановява, че няма нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

➤ „Джи и Пецев срещу България“
жалба № 33535/13

Решение по допустимост от 19.06.2018 г.²⁸

Бившият съпруг на първата жалбоподателка предявява иск за предоставяне на родителските права върху сина им, втория жалбоподател. Междувременно, първата жалбоподателка, която живее във Великобритания, иска разрешение от съда синът ѝ да живее с нея без съгласието на бащата. Искът на жалбоподателката е отхвърлен, но в другото производство СГС предоставя родителските права на жалбоподателката и служебно се произнася вторият жалбоподател да живее с майка си. Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват от отказа на съда да позволи вторият жалбоподател да пътува в чужбина без съгласието на баща му. Като отбелязва, че националните съдилища са изследвали конкретните обстоятелства по случая и че в резултат от второто производство жалбоподателят се е преместил при майка си във Великобритания, ЕСПЧ отхвърля жалбата като явно необоснована.

**Фактите и
оплакванията**

Първата жалбоподателка, г-жа Джи, живее във Великобритания. Тя е майка на втория жалбоподател, г-н Пецев, който е роден от първия ѝ брак с български гражданин, г-н Д.П. При развода им през 2005 г. съдът предоставя родителските права на майката и определя режим на лични отношения с бащата. След заминаването на жалбоподателката за Великобритания нейната майка се грижи за г-н Пецев.

През 2010 г. г-н Д.П. предявява иск за предоставяне на родителските права, който е уважен от СРС. Междувременно, през декември същата година, г-жа Джи иска разрешение от съда вторият жалбоподател да напусне страната и да живее с нея във Великобритания без съгласието на бащата. Съдът отхвърля молбата ѝ, като се позовава на задължителната практика на ВКС, че предоставянето на неограничено право на престой на детето при

²⁸ Обявено на 12.07.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["33535/13"\],"itemid":\["001-184909"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18847> - превод на български език

единия родител в чужбина не е в негов интерес с оглед на опасността то да бъде отведено в рискови държави, както и на конкретните обстоятелства по случая, а именно връзката на втория жалбоподател с баща му и несъвместимостта на такова решение с определения през 2005 г. режим.

В производството по предоставяне на родителските права жалбоподателката обжалва решението на СРС. СГС отменя първоинстанционното решение и предоставя родителските права на г-жа Джи. Като отчита отличните условия, които майката е готова да предостави на втория жалбоподател във Великобритания, изразеното от него изрично желание да живее с нея и близката връзка между двамата, съдът постановява служебно вторият жалбоподател да живее с майка си и определя режим на лични отношения с бащата.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 8 от Конвенцията от отказа на националните съдилища да позволят на г-н Пецев да пътува в чужбина без разрешението на баща си, както и по чл. 13 от Конвенцията от липсата на ефективно средство за защита.

Правото Съдът посочва, на първо място, че в производството за разрешаване на неограничено пътуване в чужбина националният съд не е подбрал формалистично, а се е позовал на конкретните обстоятелства по делото. По-нататък, ЕСПЧ счита, че в производството за предоставяне на родителските права съдът е изследвал обстойно всички обстоятелства и е направил преценка на различните интереси. Макар това производство да не е било обвързано с пътуването на втория жалбоподател в чужбина, съдът служебно се е произнесъл по въпроса за местоживеенето му, което е било решаващо за упражняването на личния и семейния живот на жалбоподателите. В резултат от това решение вторият жалбоподател се е преместил при майка си във Великобритания. Накрая, двете производства не са продължили неразумно дълго, така че правата на жалбоподателите по чл. 8 да бъдат накърнени.

С оглед на горното, ЕСПЧ заключава, че оплакването по чл. 8 е явно необосновано по смисъла на чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията и следва да бъде отхвърлено като недопустимо. Следователно, жалбоподателите не разполагат с вероятно защитимо оплакване по чл. 13 и същото следва да бъде отхвърлено като несъвместимо *ratione materiae* с Конвенцията.

➤ **„Петров и други срещу България“**
жалби № 63852/11, № 79200/13 и № 3959/16

Решение по допустимост от 19.06.2018 г.²⁹

²⁹ Обявено на 12.07.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["63852/11"\],"itemid":\["001-184910"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18836> - превод на български език

Делото засяга невъзможността за жалбоподателите, изтърпяващи наказание лишаване от свобода или доживотен затвор, да гласуват в парламентарни избори. Съдът отбелязва, че тази невъзможност произтича от Конституцията и с оглед на обстоятелството, че жалбоподателите нямат право на индивидуална конституционна жалба, те не са разполагали с ефективно средство за защита. В този смисъл шестмесечният срок за подаване на жалбите е започнал да тече от провеждането на изборите, в които жалбоподателите не са могли да участват. В светлината на изложеното ЕСПЧ намира жалбите за просрочени и ги отхвърля като недопустими на това основание.

Фактите и оплакванията

Първият жалбоподател по делото изтърпява присъда лишаване от свобода от 2007 г., като впоследствие е освободен. Останалите двама жалбоподатели – г-н Господинов и г-н Йорданов, изтърпяват присъди доживотен затвор от, респективно, 1998 г. и 2001 г. Пред ЕСПЧ те се оплакват по чл. 3 от Протокол № 1 към Конвенцията от невъзможността да гласуват в парламентарни избори поради осъжданията им.

Правото

В решението си по делото „Кулински и Събев“ (жалба № 63849/09) Съдът вече е приел, че невъзможността за жалбоподателите по това дело да гласуват в конкретни избори е нарушила правата им по чл. 3 от Протокол № 1. ЕСПЧ посочва, че в настоящия случай жалбоподателите не разполагат със средство за защита срещу тази забрана, доколкото тя произтича от Конституцията и те нямат право на индивидуална жалба до Конституционния съд. В този смисъл шестмесечният срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията за подаване на жалба започва да тече от датата на конкретните избори, в които жалбоподателите не са могли да гласуват. В настоящия случай Съдът констатира, че жалбите и на тримата жалбоподатели са подадени повече от шест месеца след последно проведените към датите на подаване парламентарни избори. По отношение на проведените след подаване на жалбите избори жалбоподателите също не са предявили конкретни оплаквания в шестмесечен срок. Ето защо ЕСПЧ отхвърля жалбите като просрочени, в съответствие с чл. 35 § 1 и § 4 от Конвенцията.

➤ **„Йорданова и други срещу
България“**

жалби № 61432/11 и 64318/11

Решение от 19.07.2018 г.³⁰

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

През 2003 г. министърът на образованието и науката уважава молбите на жалбоподателите за получаване на обезщетение под формата на акции в дружество, управлявано от МОН, за национализирано през 1949 г. и 1950 г. имущество на техните наследодатели. Впоследствие дружеството е включено в забранителен списък по ЗПСК, съгласно който по отношение на определени дружества правоимащите могат да бъдат обезщетени само с компенсаторни записи. Министърът издава нови заповеди, с които определя като обезщетение компенсаторни записи вместо акции, но тези заповеди са отменени с решения на ВАС. На жалбоподателите така и не са предоставени акции. Европейският съд по правата на човека счита, че с оглед на съдебните решения министърът е бил обвързан от първоначалните си заповеди, чието продължително неизпълнение представлява незаконна намеса в правата на жалбоподателите.

**Фактите и
оплакванията**

Наследодателите на жалбоподателите са притежавали печатарски предприятия, които са национализирани през 1949 г. и 1950 г. Активите им са поети от държавна печатница, която по-късно е преобразувана в търговско дружество "Образование и наука" ЕАД, управлявано от министъра на образованието.

През 1998 г. жалбоподателите предявяват искания за обезщетяване за национализираните имущества по реда на Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти чрез получаване

³⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["61432/11"\],"itemid":\["001-184653"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18816> - превод на български език

на акции в дружеството. Молбите първоначално са уважени, като за определяне размера на обезщетенията и равняващия им се брой акции са изготвени експертни оценки, които са утвърдени от министъра през юни 2003 г. Съгласно утвърдените оценки на първата и втората жалбодателка е определено общо обезщетение от 57 932 лв. (29 630 евро), равняващи се на 579 акции със стойност от по 100 лв., а на третата жалбоподателка е определено обезщетение в размер на 26 309 лв. (13 460 евро), равняващи се на 263 акции със стойност от по 100 лв. През август същата година с нови заповеди министърът на образованието определя като обезщетение за жалбоподателите коменсаторни записи вместо вече утвърдения брой акции, като се позовава на пар. 11 от ДР на Закона за приватизация и следприватизационен контрол. Съгласно цитираната разпоредба по отношение на определени предприятия, сред които и "Образование и наука" ЕАД, правоимащите имат право на обезщетение само с компенсаторни записи. Тези заповеди са отменени с решения на ВАС, който приема, че чрез тях министърът незаконосъобразно е изменил вече влезли в сила предходни административни актове, както и че пар. 11 от закона не се прилага спрямо висящи обезщетителни процедури. През 2008 г. по искане на Министерство на образованието и науката, Агенцията за приватизация разрешава прехвърлянето на акции на дружеството на частноправни субекти, но по-нататъшни стъпки за финализиране на процедурата не са предприети.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, че не са получили дължимото им за национализираните предприятия обезщетение.

Правото На първо място, Съдът посочва, че жалбоподателите са имали легитимно очакване да получат обезщетение въз основа на първоначално издадените от министъра актове, с които молбите им са уважени. Това е така, тъй като последващите заповеди на министъра са прогласени за нищожни като противоречащи на вече влезли в сила административни актове.

На второ място, ЕСПЧ намира, че продължителното неизпълнение на тези актове чрез липсата на реално прехвърляне на определените акции представлява намеса в правата на жалбоподателите. В решенията си по делата *„Мутишев и други срещу България“*, *„Хаджигеоргиеви срещу България“* и *„Неделчева и други срещу България“* Съдът вече е приел, че в случаите, в които националният съд се е произнесъл окончателно по даден въпрос, административните органи нямат право да поставят под съмнение това решение освен при наличието на основателни и непреодолими причини. Доколкото последващите заповеди на министъра са били отменени, той е бил обвързан от влезлите в сила актове. Неизпълнението им не се е дължало на непреодолими причини, тъй като позоваването на параграф 11 от ДР на ЗПСК също е отхвърлено от ВАС като аргумент. Следователно, ЕСПЧ приема, че намесата в правата

на жалбоподателите противоречи на принципа за законност по чл. 1 от Протокол № 1 и намира нарушение на тази разпоредба.

Съдът отлага произнасянето си по дължимото обезщетение за претърпените от жалбоподателите имуществени и неимуществени вреди и присъжда в полза на жалбоподателите сумата от 4820 евро за разходи и разноски.

➤ **„Александър Събев срещу
България“**
жалба № 43503/08

Решение от 19.07.2018 г.³¹

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото се отнася до невъзможността жалбоподателят да оспорва в процедура, отговаряща на чл. 6, основанията за отнемането на достъпа му до класифицирана информация, което е пряко обвързано с прекратяването на договора му за кадрова военна служба. Съдът посочва, че Държавната комисия по сигурността на информацията, пред която жалбоподателят е обжалвал отнемането на достъпа, не представлява независим орган за целите на чл. 6, както и че тя не е съобщила на жалбоподателя причините за отнемането. От друга страна, националният съд също не е разгледал основанията за отнемането. Поради това ЕСПЧ намира, че спорът за освобождаването на жалбоподателя не е бил решен от съд с „пълна юрисдикция“ да разгледа всички фактически и правни обстоятелства по делото.

Фактите и оплакванията Жалбоподателят е работил в системата на Министерството на отбраната. През 2005 г. разрешението му за достъп до класифицирана информация на национално ниво е отнето с решение, което се позовава единствено на чл. 59, ал. 1, т. 2 от Закона за защита на класифицираната информация. Жалбата на г-н Събев срещу това решение е отхвърлена от Държавната комисия по

³¹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-184648"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18995> - превод на български език

сигурността на информацията, която не го информира за мотивите си. Впоследствие комисията обявява за невалидно и разрешението на жалбоподателя за достъп до класифицирана информация от НАТО. Жалбоподателят отправя молби до различни държавни органи, но не получава информация за причините за отнемане на достъпа. Със заповед на министъра на отбраната договорът му за кадрова военна служба е прекратен. Г-н Събев оспорва прекратяването пред ВАС поради липсата на посочени в заповедта фактически основания, като твърди, че не е извършил нарушение и моли съда да задължи властите да предоставят документите, въз основа на които достъпът му до класифицирана информация е отнет. ВАС отбелязва, че законът не изисква отнемането на разрешението да бъде мотивирано, нито позволява обжалването му пред съд. Отнемането на разрешението води до невъзможност жалбоподателят да заема позиция, изискваща достъп до класифицирана информация, за срок от 3 години, като министърът е обвързан от решението на специализирания административен орган. Поради това съдът отхвърля жалбата.

Жалбоподателят се оплаква по чл. 6 § 1 от Конвенцията от липсата на достъп до съд, който да може да изследва всички въпроси от решаващо значение за изхода на делото.

Правото Съдът посочва, че в настоящия случай законността на освобождаването на жалбоподателя е зависела изцяло от основателността на отнемането на достъпа му до класифицирана информация. Това решение е разгледано от държавната комисия в процедура, която не отговаря на изискванията на чл. 6 § 1. Това е така, защото комисията не е независим орган, доколкото нейните членове се назначават от Министерски съвет по предложение на министър-председателя. Комисията така и не съобщава на жалбоподателя причините за отнемането, а решението ѝ за обявяване невалидността на издадения му сертификат по отношение на НАТО е взето без негово знание. Същевременно, Върховният административен съд не разглежда основателността на отнемането, а се позовава единствено на решението на комисията. Като разграничава настоящия случай от дела срещу други държави, по които националният съд е разполагал с възможността да разгледа въпроса дали са налице обстоятелства, оправдаващи отнемането на достъп до класифицирана информация, Съдът приема, че спорът за освобождаването на жалбоподателя не е бил решен от съд с „пълна юрисдикция“ да разгледа всички фактически и правни обстоятелства по делото. Поради това Съдът намира нарушение на чл. 6 §1.

С оглед на горното, ЕСПЧ присъжда в полза на жалбоподателя сумата от 2 400 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и сумата от 2000 евро за разходи и разноски.

➤ „Димитър Йорданов срещу
България“
жалба № 3401/09

Решение от 06.09.2018 г.³²

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията

Няма нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото се отнася до оперирането в твърде голяма близост до собствеността на жалбоподателя на въглищна мина, която според неговите твърдения е довела до увреждане на имуществото му и го е принудила да напусне района. Жалбоподателят се оплаква, че е бил лишен от ползване на собствеността си, че е нарушено правото му на дом, както и от начина, по който националните съдилища са разгледали предявения от него иск за вреди. Съдът обявява оплакването по чл. 8 от Конвенцията за недопустимо, като подадено извън 6-месечния срок. По отношение на оплакването от решенията на националните съдилища ЕСПЧ счита, че последните са основани на разумна оценка на събраните доказателства, която не следва да бъде преразглеждана от Съда с оглед липсата на данни за произвол. Накрая, ЕСПЧ отчита, че вследствие дейността на мината жалбоподателят е бил принуден да напусне имота си. Тази намеса в правата на жалбоподателя е била незаконна по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като съгласно решенията на националния съд детонациите са провеждани на по-близко от разрешеното по закон разстояние.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателят е собственик на ½ част от земя в с. Голямо Бучино. Той е притежавал ½ от къща върху тази земя, в която е живял до 1997 г., както и две прилежащи постройки. Къщата и

³² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["3401/09"\],"itemid":\["001-185490"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

другите постройки вече не съществуват.

В края на 80-те и началото на 90-те години властите откриват въглищна мина в близост до селото и с решение на кмета земята на жалбоподателя е отчуждена. Жалбоподателят не получава определеното му с решението обезщетение във вид на друг парцел и по негово искане през 1992 г. областният управител отменя отчуждаването. През следващите години мината се разраства в близост до собствеността на жалбоподателя. Въглищата се добиват чрез детонации, които по негови твърдения ежедневно разтърсват дома му и водят до срутване на прилежащите постройки и образуване на големи пукнатини по къщата. През 1997 г. г-н Йорданов напуска имота. Той безуспешно търси обезщетение от дружеството, управляващо мината, собственик на чийто капитал по това време е държавата.

През 2001 г. жалбоподателят завежда иск срещу дружеството за причинените му имуществени вреди. Според приетото от националния съд експертно заключение къщата вече е негодна за живеене, като към този момент тя се намира на 160-180 метра от мината, следователно в т.нар. санитарна зона от 500 метра, в която законодателството не позволява наличието на постройки, както и в зоната за сигурност с радиус от 600 метра, в която при детонации не трябва да се намират неоторизирани лица. Въпреки изслушването на свидетели, които потвърждават времето и степента на увреждане на имуществото, Окръжен съд Перник отхвърля иска поради недоказаност на причинно-следствената връзка между увреждането и дейността на мината. Софийският апелативен съд потвърждава решението на първата съдебна инстанция. Касационната инстанция се произнася делото да бъде върнато за ново разглеждане. След назначаването на нова експертиза и изслушването на свидетелски показания Софийският апелативен съд отхвърля иска. Той установява, че детонациите са били проведени в близост до жилищни постройки, в противоречие със закона, но че не е доказано наличието на причинна връзка между увреждането на имуществото и незаконната дейност на мината. ВКС потвърждава това решение.

Жалбоподателят се оплаква по чл. 6 § 1 от Конвенцията от начина, по който националните съдилища са разгледали иска му. Той също така твърди, че правото му на дом по чл. 8 от Конвенцията е било нарушено и че е бил лишен от ползване на собствеността си, в противоречие с чл. 1 от Протокол № 1.

Правото Съдът счита, че къщата е престанала да бъде дом на жалбоподателя през 1997 г., когато той я е напуснал, поради което оплакването по чл. 8 е недопустимо като подадено извън 6-месечния срок по чл. 35 §1 от Конвенцията.

По оплакването по чл. 6, ЕСПЧ напомня, че като принципно положение е извън компетентността му да преразглежда оценката на доказателствата, направена от националните съдилища, освен ако решенията им са произволни или явно неразумни. Според Съда

настоящият случай не е такъв. Съдилищата са взели предвид и са обсъдили както експертните заключения, така и свидетелските показания. При повторното разглеждане на делото апелативният съд е изпълнил указанията на ВКС, като е дискутирал незаконността на детонациите, но въпреки това е стигнал до извод за недоказаност на причинната връзка. Поради изтеклия период от време между напускането на къщата от жалбоподателя и съдебното производство се е оказало невъзможно да се установи дали посоченото в експертните разстояние между къщата и мината е било същото през 1997 г. Поради това и степента, в която увреждането е било причинено от дейността на мината, не е могла да бъде установена. С оглед на изложеното, ЕСПЧ счита, че изводът на националните съдилища не е произволен и не намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

По отношение на оплакването по чл. 1 от Протокол № 1 Съдът намира, че неуспешното отчуждаване на процесния имот и дейността на мината, която фактически е била под държавен контрол, ангажира отговорността на властите за оставането на собствеността на жалбоподателя в буферна зона. Тази ситуация, която е предизвикала напускането на имота от жалбоподателя, представлява намеса в правото му на мирно ползване на неговите притежания. Съдът установява, че намесата не е била законна по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като детонации са провеждани много по-близо от минималната отдалеченост, изискуема съгласно законодателството в случая. Поради това е налице нарушение на тази разпоредба от Конвенцията.

С оглед на горното, Съдът присъжда в полза на жалбоподателя сумата от 8000 евро за претърпените от него имуществени и неимуществени вреди, както и сумата от 1922 евро за разходи и разноски.

➤ **„Копанкови срещу България“**
жалба № 48929/12

Решение от 06.09.2018 г.³³

**Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 от
Конвенцията**

*Вследствие на отчуждаване с цел построяване на
жилищна сграда на нейно място, къщата на*

³³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["48929/12"\],"itemid":\["001-186038"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

жалбоподателите е разрушена. Строителството на новата сграда не е завършено. След като в период от 20 години жалбоподателите не получили определеното им обезщетение – два апартамента в сграда, чието построяване било планирано – те постигнали отмяна на отчуждаването, възползвайки се от възможността по § 9, ал. 2 от ПЗР на Закона за устройството на територията. След отмяната жалбоподателите завели иск по ЗОДОВ за стойността на разрушения имот и претърпените от тях неимуществени вреди. Административните съдилища отхвърлили иска като недопустим, като приели, че е приложима единствено специалната процедура по § 9 от ПЗР на ЗУТ. Европейският съд намира, че при всички положения алтернативите на ал. 1 и 2 от § 9 от ПЗР на ЗУТ са целяли получаването на равностойно обезщетение за отнетото имущество. Изборът на жалбоподателите да претендират отмяна на отчуждаването е довел до лишаването им от каквото и да е обезщетение, тъй като имотът им вече е бил разрушен. Според Съда жалбоподателите не могат да бъдат критикувани за този избор, на който са имали право по закон и който е уважен от националния съд, особено с оглед на твърде продължителната пасивност на властите.

Фактите и оплакванията

През 1988 г. в резултат на отчуждителна процедура семейният дом на жалбоподателите в гр. Казанлък е разрушен и на негово място е започнат строеж на ведомствена жилищна кооперация, но строителството така и не е завършено. Жалбоподателите не получават определеното им със заповедта за отчуждаване обезщетение – два апартамента в сграда, чието построяване общинските власти планирали. По тяхно искане Административен съд Стара Загора отменя отчуждаването по реда на § 9, ал. 2 от ПЗР на Закона за устройството на територията, като намира, че имотът така и не е завзет от властите. След отмяната жалбоподателите завеждат иск по чл. 1 от ЗОДОВ срещу общината, претендирайки стойността на разрушеното имущество и причинени неимуществени вреди. Административните съдилища отхвърлят иска като недопустим. Те приемат, че редът за обезщетяване по ЗОДОВ не е приложим поради наличието на специална процедура по § 9 от ПЗР на ЗУТ. След като заповедта за отчуждаване е била отменена и производството пред Община Казанлък е прекратено, последната не е пасивно легитимирана да отговаря за вреди по реда на ЗОДОВ.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията, че не са получили обезщетение за имуществото си след отмяната на заповедта за отчуждаване.

Правото

Като разглежда жалбата само в светлината на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, Съдът намира, че жалбоподателите са имали легитимно очакване да получат два апартамента в замяна на отнетото им имущество, с оглед на което са разполагали с „притежание“ по смисъла на цитираната разпоредба. След влизането в сила на ЗУТ те са били поставени пред избора да продължат да чакат обещаното им компенсиране, да търсят парично обезщетение по § 9, ал. 1 от преходните разпоредби на закона или да искат отмяна на отчуждаването по § 9, ал. 2. Като подчертава, че алтернативите на ал. 1 и ал. 2 от § 9 очевидно са целяли предоставянето на равностойно обезщетение, а не лишаването от каквото и да е такова, както и че жалбоподателите са очаквали обезщетяване за период от над 20 години, Съдът счита, че те не могат да бъдат критикувани за избора им да претендират отмяна на отчуждаването. Тази отмяна е довела до несправедливо лишаване на жалбоподателите от притежанията им. Това е така, тъй като те са се възползвали от предоставена им от закона възможност след като са чакали дълъг период от време, подали са множество искания и са срещнали пасивност от страна на властите, а в резултат не са били компенсирани за отнетото имущество.

С оглед на горното, ЕСПЧ намира нарушение на Конвенцията и присъжда в полза на жалбоподателите сумата от 20 870 евро за имуществени вреди (така определената сума се припокрива почти изцяло с оценката на имота, направена в хода на производството по ЗОДОВ пред Административен съд Стара Загора), както и сумата от по 2000 евро на всеки жалбоподател за претърпените неимуществени вреди и 4615 евро за разходи и разноски.

➤ „Узунова и Сеид срещу България“ жалба № 2866/13

Решение от 06.09.2018 г.³⁴

**Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията
Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

³⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["2866/13"\],"itemid":\["001-186039"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18971> - превод на български език

Нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 6 § 1 и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото се отнася до неизпълнението, за период от над три години, на съдебно решение, съгласно което властите са били задължени да платят на жалбоподателите обезщетение за отчуждаването на тяхна собственост. Въпреки че в крайна сметка обезщетението е изплатено, Съдът отбелязва, че властите не са признали нарушаването на правата на жалбоподателите, нито са ги компенсирани за забавата. Той счита, че продължителното неизпълнение на обвързващ съдебен акт представлява нарушение както на правото на справедлив съдебен процес, така и на правото на собственост. Доколкото общите правила за принудително изпълнение не се прилагат спрямо държавни органи и жалбоподателите не са имали на разположение друга процедура, която да ускори или да компенсира забавеното изпълнение, ЕСПЧ намира нарушение и на чл. 13 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите са съсобственици на земя в близост до Капитан Андреево. През 2007 г. с решение на Министерски съвет част от тази земя е отчуждена за построяване на път, като решението определя обезщетение в размер на 13 023 лева и посочва като собственици на земята лицата, от които жалбоподателите са я купили. След обжалване от страна на последните ВАС увеличава обезщетението на 58 917 лева, в съответствие с прието експертно заключение, и постановява, че то е дължимо на жалбоподателите, ведно със сумата от 600 лв. разноски.

Жалбоподателите отправят искане до Агенцията за пътна инфраструктура (АПИ) да им изплати определеното от съда обезщетение, но са информирани, че поради промени в плана за разположението на пътя предстои издаването на ново решение за отчуждаване. С решение от 2011 г. Министерски съвет отчуждава по-малка от първоначално отчуждената площ и определя обезщетение в размер на 1794 лв., което да бъде изплатено на жалбоподателите. Това решение е прогласено за нищожно от ВАС като противоречащо на предходния съдебен акт, уредил окончателно спора между страните. Впоследствие жалбоподателите на няколко пъти пишат до АПИ и Министерски съвет с искане за изплащане на обезщетението, като представят и изпълнителен лист. През 2014 г. властите изплащат на г-жа Узунова и г-н Сеид дължимото обезщетение в размер на 58 917

лева. След това те на няколко пъти безуспешно претендират изплащането на лихва върху тази сума за периода, в който съдебното решение е останало неизпълнено.

Междувременно, през 2013 г. жалбоподателите завеждат производство пред Административен съд София, като претендират имуществени вреди, настъпили вследствие неизпълнението на решението на ВАС, както и лихва върху определеното с него обезщетение. Съдът отхвърля жалбата, като посочва, че липсва индивидуален административен акт, който да подлежи на обжалване, както и че компетентният орган за изпълнение на влязло в сила съдебно решение е съдебният изпълнител.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите се оплакват по чл. 6 § 1 и чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията от неуспеха на властите да изпълнят влязло в сила съдебно решение, предоставящо им обезщетение. Те твърдят също така, че не са разполагали с ефективно средство за защита на правата си по смисъла на чл. 13.

Правото

Съдът припомня, че изпълнението на влязло в сила решение следва да се счита за част от съдебния процес за целите на чл. 6 и че неоправдано дългото му забавяне може да доведе до нарушение на Конвенцията. Невъзможността за жалбоподателя да получи навременно изпълнение на решение в негова полза представлява същевременно и намеса в правото на мирно ползване на притежания по чл. 1 от Протокол № 1. В случая, въпреки че жалбоподателите са получили обезщетение, властите не са признали нарушението на правата им, нито са ги компенсирани за забавата от над три години. Следователно неуспехът на властите да изпълнят влязлото в сила решение за този период води до нарушение на чл. 6 и чл. 1 от Протокол № 1. По отношение на оплакването по чл. 13 ЕСПЧ намира, че доколкото стандартното производство за принудително изпълнение не е приложимо спрямо държавни органи и жалбоподателите не са разполагали с каквото и да е друго средство, което да ускори или компенсира забавеното изпълнение, е налице нарушение и на тази разпоредба.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателите сумата от 9500 евро за претърпените от тях имуществени вреди, както и сумата от 1800 евро за неимуществени вреди.

➤ „Сапунджиев срещу България“ жалба № 30460/08

Решение от 06.09.2018 г.³⁵

³⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["30460/08"\],"itemid":\["001-186036"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/18982>- превод на български език

Нарушение на чл. 10 от Конвенцията

Жалбоподателят е осъден за клевета поради подаването на жалби до държавни институции и закачването на плакати с твърдения за замърсяване, причинено от печатница в близост до дома му, и призиви за закриването ѝ. Съдът отчита, че жалбоподателят е осъден отчасти заради сезирането на властите с писма, които не са били публични и които не са съдържали агресивни или обидни коментари, както и че националните съдилища не са направили преценка на действителната степен на увреждане на засегнатото лице. Въпреки че жалбоподателят е продължил закачването на плакати и след уведомяване от властите, че дейността на печатницата е в допустимите норми, ЕСПЧ счита, че осъждането му в наказателно производство на санкция в немалък размер е довело до риск от възпрепятстване на оплаквания, значими за публичния дебат по въпросите за защита на околната среда и човешкото здраве.

Фактите и оплакванията

През 2003 г. в близост до жилището на г-н Сапунджиев е изградена печатница. Жалбоподателят твърди, че в резултат от дейността на печатарските машини той и семейството му са подложени на непоносима миризма, силен шум и постоянни вибрации. Според твърденията на г-н Сапунджиев най-малката му дъщеря е развила тежка алергия към химикалите, използвани в печатарския процес. Между юли 2006 г. и август 2007 г. г-н Сапунджиев и негови съседни подават писмени жалби до редица държавни институции срещу дейността на печатницата, твърдейки, че същата функционира в нарушение на законовите изисквания. В резултат от жалбите РИОКОЗ и Министерството на здравеопазването инициират няколко проверки, които установяват единствено неспазване на нормите за шум. Собственикът на печатницата е инструктиран в тази насока.

В допълнение към жалбите до властите жалбоподателят привлича и общественото внимание към проблема. Той изготвя няколко плаката, които призовават обществото да изрази своята подкрепа за прекратяване производствената дейност на печатницата, като твърди, че замърсяването, което причинява, е вредно за живущите. Жалбоподателят поставя плакатите на витрината на

магазина си, който се намира в близост до дома му и печатницата. Той организира и подписка в подкрепа на своята кауза.

Собственикът на печатницата, г-н В., завежда дело за клевета срещу жалбоподателя в Районен съд Силистра, който признава последния за виновен поради това, че в писмени жалби до различни институции и чрез печатно произведение е разгласил позорни обстоятелства за пострадалия, като клеветата е осъществена публично. Съдът заключава, че това неминуемо е причинило вреди на г-н В., и налага на г-н Сапунджиев административно наказание глоба в размер на 500 лева. Той осъжда жалбоподателя да заплати и обезщетение в размер на 1000 лева на собственика на печатницата. Присъдата е потвърдена от Окръжен съд Силистра.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че осъждането му да заплати глоба и претърпени вреди поради това, че е подавал оплаквания до властите и закачвал плакати в магазина му, са нарушили свободата му на изразяване на мнение по смисъла на чл. 10 от Конвенцията.

Правото

Съдът посочва, че позволяването на отделни лица или малки групи от хора да изнасят информация и идеи, като по този начин допринасят за публичния дебат по теми от съществено значение като здравеопазване и околна среда, е в интерес на обществото. Също така напомня, че упражняването на някои права по Конвенцията би могло да бъде ограничено при наличие на заплаха за околната среда и излагане на риск от такава, както и че гражданите имат право на защита на техните дом и личен живот.

По-нататък ЕСПЧ отбелязва, че в настоящия случай г-н Сапунджиев е изразявал недоволството си, упражнявайки правото си да подава жалби до властите и да ги сезира за евентуалното наличие на нарушение. Твърденията на жалбоподателя са били обективирани в писма, които не са били публични, следователно тяхното негативно въздействие върху репутацията на г-н В. е било минимално. Те не са съдържали агресивни или обидни коментари, а са били ограничени до професионалната дейност на г-н В. и последиците от нея за околната среда и здравето на гражданите и са направени в опит да се привлече вниманието на властите върху въпрос от обществена значимост.

От друга страна, националните съдилища не са обсъдили до каква степен жалбоподателят действително е нанесъл вреди на г-н В. Съдът признава, че доколкото г-н Сапунджиев е продължил да излага плакати и след като е бил информиран от властите, че наличието на химикали във въздуха е в допустимите норми, той е подлежал на санкция. Провеждането на наказателно производство спрямо него и осъждането му да плати немалка с оглед на личното му положение сума пари обаче е довело до риск от предотвратяване на подобни оплаквания до властите и въздържане на гражданите от публично изразяване на мнение по въпроси, свързани с опазването на околната среда и здравето на хората. С тези мотиви ЕСПЧ приема, че намесата в

правата на жалбоподателя не е била обусловена от належаща нужда и с оглед на наложената му санкция е била непропорционална.

Съдът постановява, че намирането на нарушение на Конвенцията е достатъчна обезвреда за неимуществените вреди, претърпени от жалбоподателя, и му присъжда сумата от 845 евро за имуществени вреди и 500 евро за разходи и разноски.

➤ **„Владимиров срещу България“**
жалба № 58043/10

Решение по допустимост от 25.09.2018 г.³⁶

Делото е свързано със свлачищните процеси в района на град Варна, до автобусна спирка „Журналист“. Жалбоподателят закупува земя там с намерение за извършване на строителни дейности. Местните власите отменят разрешението за строеж на жалбоподателя, но заповедите им са отменени от съда. Вследствие на свлачищните процеси изградените от жалбоподателя сгради претърпяват съществени увреждания. Жалбоподателят предявява иск по ЗОДОВ за обезщетяване на претърпените вреди, който е отхвърлен поради липса на причинна връзка между вредите и действията на властите. Междувременно, властите вземат превантивни и измервателни мерки, но по редица причини укрепителни действия не са предприети. Оплакването на жалбоподателя пред ЕСПЧ, че бездействието на властите е довело до нарушение на правото му на собственост, е обявено за явно необосновано. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е предприел търговска дейност в района, въпреки че е бил наясно с риска от свлачищна активност. Като отчита взетите от властите мерки и липсата на установяване на причинна връзка между действията им и

³⁶ Обявено на 18.10.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["58043/10"\],"itemid":\["001-187316"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

претърпените вреди, ЕСПЧ намира, че няма основание за нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

**Фактите и
оплакванията**

През 1983 г. жалбоподателят купува земя в района на свлачище в гр. Варна. През 1995 г. по негова инициатива предназначението на земята е променено от земеделска на предназначена за строителство и жалбоподателят получава разрешение за строеж. На следващата година строителните му действия са спрени, а разрешението за строеж отменено със заповеди на местните власти. Жалбоподателят оспорва двете заповеди по съдебен ред. През 1999 г. ВАС уважава жалбите му на процедурни основания, въпреки че строежът, предприет от жалбоподателя, се отклонява от параметрите на разрешението му за строеж.

През 2005 г. и 2008 г. изградените от жалбоподателя в имота му хотел и ресторант претърпяват съществени увреждания вследствие на активизиране на свлачищните процеси. Жалбоподателят завежда иск по ЗОДОВ за обезщетение за вредите, претърпени поради непредприемане от националните власти на укрепителни действия в района. Искът е отхвърлен с окончателно решение на ВАС, с констатацията, че претърпените от жалбоподателя вреди не са в пряка причинна връзка с твърдението за бездействия на държавата, а с естествените природни процеси.

Междувременно, в периода между 1997 г. и 2011 г. се наблюдават неколккратно активизиране на свлачището. През април 1997 г. министърът на териториалното развитие и строителството забранява строителство в района до осъществяването на трайни укрепителни и отводнителни мероприятия. Централните и местни власти предприемат редица превантивни и измервателни мерки. Укрепителни мероприятия не са проведени отчасти и поради честото активизиране на свлачищните процеси, което налага постоянно ревизиране на изготвените инвестиционни проекти. В допълнение, собствениците на терени в района не оказват достатъчно съдействие, като отказват достъп за построяване на временни съоръжения, които да позволят извършването на задълбочени инженерни и геоложки проучвания.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по член 1 от Протокол № 1, че държавата не е предприела необходимите мерки, за да предотврати вреди върху собствеността му.

Правото

Съдът обявява жалбата на г-н Владимирова за явно необоснована. Той отбелязва, че правото на едно лице мирно да се ползва от притежанията си не е абсолютно и не се простира отвъд разумното според обстоятелствата. В случаите на природни бедствия, които са по същността си извън човешкия контрол, задълженията на държавата за предприемане на позитивни мерки не се разпростира толкова широко, както например в случаите на имуществени вреди, настъпили в резултат на инциденти, свързани с

рискови човешки дейности. Жалбоподателят е купил земята с цел осъществяване на търговска дейност, бил е осведомен за свлачищните процеси и е следвало да прецени сам риска за инвестициите си. Съдът отбелязва, че след 1997 г, властите са предприели множество мерки, като реалното укрепване на региона е било възпрепятствано по обективни причини. На последно място, Съдът се съгласява с изводите на националните съдилища в производството по ЗОДОВ, че вредите за жалбоподателя са настъпили в резултат на бедствието и биха могли да настъпят независимо от предприемането на укрепителни мероприятия от държавните власти. Той счита, че при тези обстоятелства, с оглед на оперативните решения, които трябва да вземат, властите не следва да са подложени на непропорционална тежест.

➤ **„Георгиев срещу България“**
жалба № 60770/15

Решение по допустимост от 25.09.2018 г.³⁷

Жалбоподателят се оплаква от осъществено спрямо него полицейско насилие при опит за връчване на административен акт, както и от липса на ефективно разследване на случая. Като отбелязва, че прокуратурата е образувала наказателно производство и е провела разследване, изводите от което са потвърдени от националния съд, както и че твърденията на жалбоподателя не са подкрепени от никакви доказателства, ЕСПЧ приема, че употребената спрямо него сила е била пропорционална. Съдът също така изследва предприетите от властите действия по разследване, мотивите им за прекратяването на производството и участието на жалбоподателя в него, за да намери, че разследването е било ефективно по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. С оглед на горното, ЕСПЧ отхвърля оплакванията като явно необосновани.

70

³⁷ Обявено на 18.10.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["60770/15"\],"itemid":\["001-187320"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Фактите и оплакванията

През 2012 г. кметът на с. Миролубово, където живеел жалбоподателят, посещава дома му заедно с двама служители на общината, за да му връчи административен акт. След като жалбоподателят отказва да получи акта и се скрива в дома си, кметът извиква за съдействие двама полицейски служители. Жалбоподателят твърди, че полицаите са му наредили да отвори входната врата, след което са употребили насилие спрямо него, като са го удряли и ритали, притиснали са го към земята и са му поставили белезници. След известно време белезниците са махнати.

Жалбоподателят подава оплакване до началника на полицията в Бургас. Образувани са дисциплинарни производства, в резултат на които на служителите са наложени дисциплинарни наказания – за превишаване на правомощията при нареждане за поставяне на белезници на жалбоподателя и за неотразяване в доклада на средствата, приложени спрямо него, и последствията от тях.

Междувременно г-н Георгиев подава жалба в прокуратурата, която първоначално отказва да образува наказателно производство срещу полицаите. След оспорване от страна на жалбоподателя апелативна прокуратура отменя отказа и връща делото на районната прокуратура, която образува наказателно производство. В хода на разследването са разпитани служителите на общината, проведени са очни ставки и е извършена медицинска експертиза. На жалбоподателя е дадена възможност да се запознае със събраните доказателства, както и да изиска разпити на други свидетели. С постановление от 2015 г. прокуратурата прекратява производството, като кредитира изцяло версията на полицейските служители, според която жалбоподателят е обездвижен и са му поставени белезници вследствие на агресивното му поведение спрямо полицаите. Прокуратурата счита, че твърденията на г-н Георгиев не са подкрепени от никакви доказателства. За част от нараняванията, констатирани по тялото на жалбоподателя, е установено, че са причинени от друг инцидент, станал по-рано същата седмица в дома му. Постановлението за прекратяване е окончателно потвърдено от окръжния съд, който намира, че употребата на сила е била необходима и оправдана от поведението на жалбоподателя.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква по чл. 3 от Конвенцията, като твърди, че полицейските служители са употребили насилие спрямо него, както и че по случая не е проведено ефективно разследване.

Правото

По отношение на първото оплакване Съдът посочва, че по правило е в компетентността на националните власти да оценят наличните доказателства и тяхната преценка за фактите не може да бъде заместена. В настоящия случай прокуратурата е образувала наказателно производство, като изводите, до които е стигнала, са били изцяло възприети от съдилищата. От друга страна, твърденията на жалбоподателя не са подкрепени от

никакви доказателства. Ето защо ЕСПЧ намира, че употребената от полицаите сила е била пропорционална и оплакването на г-н Георгиев е явно необосновано.

Оплакването на жалбоподателя от липсата на ефективно разследване също е отхвърлено като явно необосновано. Съдът счита, че органите са предприели множество действия за установяване на обстоятелствата по случая; жалбоподателят, подпомаган от адвокат, е имал възможност да участва активно в производството; на последно място, изводите на прокуратурата и съдилищата са били подробно мотивирани. Поради това ЕСПЧ приема, че осъщественото разследване е било ефективно.

➤ **„Айдаров и други срещу България“**
жалба № 33586/15

Решение по допустимост от 02.10.2018 г.³⁸

Делото се отнася до издаването и изпълнението по отношение на жилищата на жалбоподателите на заповеди за премахване на незаконни постройки в кв. „Кремиковци“, Гърмен. Жалбоподателите се оплакват, че разрушаването на домовете им би нарушило правата им по чл. 8 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1, както и че не разполагат с ефективни средства за защита в тази връзка. Те също така твърдят, че предприетите от властите спрямо тях мерки са били дискриминационни и че решенията за разрушаване противоречат на забраната за нечовешко и унижително отношение. Съдът отхвърля оплакванията по чл. 8 и чл. 1 от Протокол № 1 като просрочени, тъй като жалбоподателите не са разполагали с ефективно средство за защита в лицето на обжалване на заповедите или на действията по изпълнение, поради което е следвало да ги предяват през 2011 г., когато неефективността на средствата е станала очевидна за тях. Оплакването от дискриминация също е отхвърлено, тъй като жалбоподателите не са се

³⁸ Обявено на 25.10.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["33586/15"\],"itemid":\["001-187469"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/20538> - превод на български език

възползвали от средствата по Закона за защита от дискриминация. Накрая, Съдът приема, че оплакването от разрушаването на къщата на една част от жалбоподателите е просрочено, а в останалата част оплакванията по чл. 3 не достигат изискуемия праг на суровост поради многократното отлагане от властите на разрушаването.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите - семействата Айдарови и Илиеви, български граждани от ромски етнически произход - живеят в кв. „Кремиковци“, община Гърмен. Земята, върху която се намира кварталът, е общинска и земеделска. През 2011 г. ДНСК констатира че постройките, в които живеят жалбоподателите, са незаконни и издава заповеди за премахването им. Господин Айдаров обжалва заповедта. Благоевградският административен съд отхвърля жалбата, като постановява, че жилището е построено на общинска земя, без необходимите строителни книжа и не може да бъде узаконено, тъй като земята е земеделска и за нея никога не е издаван подробен градоустройствен план. Първоинстанционното съдебно решение не е обжалвано. Другият жалбоподател не подава жалба до съда.

През 2013 г. ДНСК спира изпълнението на заповедите до решаването на проблема с пренастаняването на живущите в района. През 2015 г., след получено писмо от областния управител на Благоевград, провокирано от сблъсъци между ромското население на квартал „Кремиковци“ и жителите на Гърмен, ДНСК отправя покани до г-н Айдаров и г-н Илиев за доброволно изпълнение на заповедите за премахване. След изтичане на срока за изпълнение ДНСК ангажира фирма за събаряне на постройките между 13 и 24 юли 2015 г.

Жалбоподателите оспорват пред административния съд действията по изпълнението на заповедите, като твърдят, че постройките представляват техни единствени жилища и че разрушаването им ще засегне по непропорционален начин правото им на зачитане на личния живот и жилище. Съдът отхвърля жалбите. На 7 септември 2015 г. жилището на семейство Айдарови е разрушено. Разрушаването на жилището на семейство Илиеви е отлагано неколкостранно и все още не е изпълнено.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите твърдят, че разрушаването на домовете им би представлявало непропорционална намеса в правото им на личен живот, жилище и мирно ползване на техните притежания, както и че не разполагат с ефективно средство за защита. Твърдят също, че предприетите спрямо тях мерки са били дискриминационни и че решението за разрушаване на къщите им противоречи на забраната за нечовешко и унижително отношение.

Правото

След като разглежда подробно възраженията по допустимост на държавата, Европейският съд

отхвърля всички оплаквания като недопустими. Съдът изследва подробно вътрешноправните средства за защита, с които жалбоподателите са разполагали. По отношение на обжалването на заповедите за премахване пред административните съдилища, ЕСПЧ отбелязва, че при всички положения то би било неуспешно. Този извод се налага, тъй като в множество сходни случаи националният съд е установил, че незаконни постройки, като тези в квартал „Кремиковци“, не подлежат на узаконяване, а съгласно постоянната практика на ВАС такива постройки подлежат на премахване, независимо от това дали мярката е пропорционална в специфичния случай на жалбоподателите.

По отношение на обжалване на действията на ДНСК по заповедта за премахване на постройките Съдът изрично посочва, че по принцип вътрешноправно средство, при което пропорционалността на мярката се изследва на етапа на изпълнението ѝ, би могло да бъде ефективно. В този смисъл ЕСПЧ посочва, че административните съдилища започват да създават практика, в която изследват пропорционалността на мерки по изпълнение в подобни ситуации едва след 2015 г., тоест към момента на събитията жалбите срещу изпълнението са били обречени на неуспех.

Поради гореизложеното Съдът приема, че жалбоподателите е следвало да подадат жалбата си пред ЕСПЧ още през 2011 г., и я отхвърля, тъй като същата се явява просрочена.

По отношение на твърдението на жалбоподателите, че действията на властите са били предизвикани от протестите против ромите през 2015 г. и са били дискриминационни, ЕСПЧ приема тезата на държавата, че жалбоподателите са разполагали с ефективно средство за защита, а именно подаване на жалба или иск по реда на Закона за защита от дискриминация, до което не са прибегнали.

Накрая, Съдът приема, че оплакването относно разрушаването на къщата на семейство Айдарови е просрочено. Другите действия по изпълнението на заповедите за разрушаване не могат да се приравнят на нечовешко отношение, тъй като властите многократно са отлагали изпълнението, признавайки сериозните последствия, до които би довело.

➤ **„Тогрул срещу България“**
жалба № 20611/10

Решение от 15.11.2018 г.³⁹

³⁹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-187571"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

С наказателно постановление на жалбоподателя е отнета сумата от 199 400 евро, която той не е декларирал пред митническите власти, и му е наложена глоба в размер на 3000 лева. В рамките на образувано срещу жалбоподателя наказателно производство, което впоследствие е прекратено, жалбоподателят е предал на властите и сумата от 9100 евро, която не му е върната. Европейският съд по правата на човека счита, че налагането на глоба в максимален размер и отнемането на цялата недекларирана сума са били непропорционални, тъй като се касае за случай на административно нарушение, извършено по непредпазливост, и жалбоподателят не се е опитал да укрие парите. Задържането на сумата от 9100 евро след прекратяването на наказателното производство също не е било обосновано. Поради това Съдът намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

На 8 октомври 2008 г., при транзитно преминаване през територията на страната, жалбоподателят е запитан от митнически служител на българо-турската граница дали има нещо за деклариране. Жалбоподателят съобщава на служителя, че носи в брой 199 400 евро, като обяснява, че е получил тази сума в резултат от продажба на автомобил, и представя банкови документи в тази връзка.

Началникът на митница Свиленград издава акт за установяване на административно нарушение на жалбоподателя за това, че не е декларирал пред властите сумата от 199 400 евро. Със същото обвинение срещу г-н Тогрул е образувано наказателно производство. Посочената сума е иззета, като в рамките на наказателното производство жалбоподателят предава доброволно на властите и други банкноти на обща стойност 9100 евро. През януари 2009 г. наказателното производство е прекратено поради това, че деянието не съставлява престъпление, и делото е изпратено на митница Свиленград за реализиране административнонаказателната отговорност на жалбоподателя. Началникът на митницата счита, че жалбоподателят не е изпълнил задължението си за деклариране чрез подаване на валутна митническа декларация по образец размера и произхода на изнасяната от него сума от 199 400 евро, разпорежда отнемането ѝ в полза на държавата на основание чл. 20 от Валутния

закон и налага на жалбоподателя глоба в размер на 3000 лева. Наказателното постановление е окончателно потвърдено от Административен съд – Хасково.

Междувременно, адвокатът на г-н Тогрул подава искане до прокуратурата за връщане на иззетата сума от 9100 евро, доколкото тя не е предмет на административнонаказателното производство. Районният прокурор отлага разглеждането на искането до влизане в сила на наказателното постановление. Жалбоподателят оспорва това прокурорско постановление пред Районен съд Свиленград, който не се произнася по жалбата му. Впоследствие, адвокатът на жалбоподателя изисква връщане на парите от митница Свиленград, откъдето му е съобщено, че същите се намират в районното управление в Свиленград. Разследващият полицай, иззел парите, информира жалбоподателя, че сумата може да бъде върната само с решение на съда или на органа, водещ административнонаказателното производство. Началникът на районното управление в Свиленград насочва жалбоподателя към производството за връщане на иззети веществени доказателства, уредено в НПК. Към настоящия момент парите все още се намират в полицията в Свиленград.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че налагането на глоба и отнемането на цялата сума от 199 400 евро в полза на държавата е представлявало непропорционална намеса в правото му на собственост по чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията. Той също така се оплаква, че сумата от 9100 евро, която е иззета в наказателното производство, не му е върната.

Правото По отношение на първото оплакване Съдът отбелязва, че наказателното производство срещу г-н Тогрул е прекратено и че не е съществувало подозрение относно законността на произхода на средствата. Жалбоподателят не се е опитал да укрие парите, напротив, незабавно ги е предоставил, заедно с относими документи. Националните власти са намерили, че той не е действал умишлено и са квалифицирали деянието като административно нарушение, извършено по непредпазливост. Според практиката на Съда в сходни случаи наложеното наказание следва да съответства на тежестта на нарушението. С оглед на конкретните обстоятелства по делото и подобно на изводите, направени по сходни дела, ЕСПЧ заключава, че налагането на максималното предвидено в закона административно наказание и отнемането на 100 % от недекларираната сума от 199 400 евро, е засегнало правата на жалбоподателя в непропорционална степен и му е наложило прекомерна тежест.

По отношение на оплакването за сумата от 9100 евро Съдът намира, че задържането ѝ не е било обосновано след прекратяването на наказателното производство, тъй като предмет на продължилото след него административнонаказателно производство е била само

сумата от 199 400 евро. Молбите на жалбоподателя до прокуратурата, съда и полицията за връщане на парите са останали без резултат.

С оглед на горепосоченото ЕСПЧ намира нарушение на чл.1 от Протокол № 1 към Конвенцията и присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение за претърпените от него имуществени вреди в размер на 208 500 евро (сума, еквивалентна на общата равностойност на иззетите от жалбоподателя пари).

➤ **„Димитров срещу България“**
жалба № 69725/10

Решение по допустимост от 13.11.2018 г.⁴⁰

Жалбоподателят е осъден за клевета поради публикувано в пресата негово невярно твърдение, че наказателно производство по повод ПТП, в което той е участвал, е прекратено заради приятелски отношения на разследващия с другия участник в произшествието. Европейският съд отбелязва, че жалбоподателят не е поискал отвод на разследващия, нито е подал оплакване пред ръководството му. Като изследва подробно производството пред националния съд, участието на жалбоподателя в него, характера на твърдението и наложеното наказание, Съдът счита, че намесата в правата на жалбоподателя е била пропорционална.

**Фактите и
оплакванията**

През 2008 г. жалбоподателят претърпява пътнотранспортен инцидент, вследствие на което срещу другия участник в инцидента е образувано наказателно производство. В хода на разследването същото е прехвърлено на полицаи И., по предложение на когото прокуратурата прекратява производството поради това, че жалбоподателят е причинил произшествието. Прекратяването е потвърдено от Районен съд Пазарджик. Междувременно, по искане на г-н Димитров в местния вестник „Виделина“ е публикуван материал, критикуващ проведеното разследване, в който между другото се казва, че полицаи И. е заявил пред жалбоподателя, че е поел делото, защото другият участник в произшествието е негов близък приятел.

⁴⁰ Обявено на 06.12.2018 г.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["69725/10"\],"itemid":\["001-188438"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Полицай И. предявява тъжба срещу жалбоподателя за клевета, както и граждански иск за причинени неимуществени вреди вследствие на нея. Районен съд Пазарджик установява, че разследването е прехвърлено на тъжителя от неговия ръководител поради излизането на първоначално определения разследващ в отпуск. Той също така установява, че журналистът, написал статията, се е позовал изрично на документите, представени му от г-н Димитров, и на твърдението на жалбоподателя, направено в интервю с него, че производството е прекратено поради пристрастното отношение на полицай И. Районният съд намира, че жалбоподателят умишлено е разпространил чрез пресата невярно твърдение, което е накърнило репутацията на разследващия. Като отчита наличието на многобройни смекчаващи обстоятелства, съдът налага на г-н Димитров наказание под минимума, а именно глоба в размер на 2500 лв., и го осъжда да заплати на тъжителя обезщетение в размер на 2500 лв. Присъдата е потвърдена от Пазарджишкия окръжен съд.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че осъждането му е нарушило правата му по чл. 6 (право на справедлив съдебен процес) и чл. 10 (свобода на изразяване) от Конвенцията.

Правото Като разглежда оплакването единствено по чл. 10 от Конвенцията, Съдът го намира за явно необосновано. Според мотивите на Съда осъждането на г-н Димитров представлява намеса, „необходима в едно демократично общество“, по няколко причини. На първо място, за разлика от сходни дела срещу България, в настоящия случай жалбоподателят не е подал оплакване пред ръководството на разследващия, нито е искал отвеждането му от делото. На второ място, г-н Димитров е осъден за направено фактическо твърдение, за което националният съд е установил, че е невярно, след като е допуснал събирането на многобройни доказателства по въпроса. Жалбоподателят е имал процесуална възможност да доказва истинността на твърдението си и ЕСПЧ не вижда основание да поставя под съмнение установеното от националния съд. По-нататък, твърдението не е направено в контекста на дискусия от обществен интерес. То е сериозно, тъй като предполага злоупотреба с власт от страна на разследващия, и несъмнено му се е отразило негативно, особено с оглед начина на разпространяване. Накрая, наложеното наказание и определеното обезщетение не са прекомерни.

С оглед на горното, ЕСПЧ намира, че намесата в правата на жалбоподателя е била пропорционална и обоснована от страна на националните съдилища, поради което отхвърля жалбата на основание чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

➤ „Делин срещу България“
жалба № 62377/16

Решение от 06.12.2018 г.⁴¹

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото засяга невъзможността за жалбоподателя да оспори пред съд обстоятелствата, на които се основава отнемането на достъпа му до класифицирана информация, което отнемане е довело до автоматично прекратяване на служебното му правоотношение. Като се позовава изцяло на своя предходна практика, в която вече е намерил, че липсата на съдебен контрол върху основанията за отнемане или отказа за предоставяне на достъп представлява непропорционално ограничаване на правото на достъп до съд, ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6 § 1 и в настоящия случай.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателят заемал длъжността главен експерт в Териториална дирекция „Национална сигурност“ – Благоевград от 1998 г. Поради естеството на задълженията си той разполагал с достъп до класифицирана информация. През 2013 г. председателят на ДАНС отнема разрешението на жалбоподателя за достъп до класифицирана информация. Доколкото чл. 59, ал. 3 ЗЗКИ освобождава административния орган от задължението да посочва мотиви за отнемането, в решението на председателя на ДАНС са посочени само правните основания за акта. Жалбоподателят оспорва решението пред Държавната комисия по сигурността на информацията, която го потвърждава. Вследствие отнемането на разрешението, служебното правоотношение на жалбоподателя е прекратено на основание чл. 110, ал. 1, т 7, буква „г“ ЗДАНС. Жалбоподателят обжалва заповедта за прекратяване по съдебен ред, като посочва, че в производството пред ДКСИ не е могъл да оспори обстоятелствата, на които се основава отнемането. Благоевградският административен съд и ВАС отхвърлят жалбата на г-н Делин, като приемат, че решението за отнемане на достъпа е станало окончателно и че не разполагат с компетентност да се произнасят по законността му в рамките на това производство.

⁴¹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["62377/16"\],"itemid":\["001-187945"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква, че не е могъл да оспори пред съд решението за отнемане на достъпа му до класифицирана информация, както и че прекратяването на служебното му правоотношение е нарушило правото му на личен живот и че не е разполагал с ефективни средства за защита (оплаквания по чл. 6 § 1, чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията).

Правото

Като се позовава на решението си по сходното дело „*Миряна Петрова срещу България*“ (жалба № 57148/08), Съдът намира нарушение на чл. 6 § 1 с оглед липсата на възможност за съдебен контрол върху решенията за отказ за предоставяне или за отнемане на достъп до класифицирана информация. В тази връзка ЕСПЧ отбелязва, че законодателните изменения, уреждащи такъв контрол, са въведени след процесните събития, поради което жалбоподателят не е могъл да се възползва от тях. С оглед на заключението по чл. 6, Съдът счита, че не е необходимо да изследва оплакванията по чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията.

Съдът присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 2400 евро за претърпените от него неимуществени вреди, както и сумата от 2000 евро за разходи и разноски.

Приятелски споразумения и едностранни декларации

Съдът реши да заличи от списъка на делата на основание чл. 39 от Конвенцията четири жалби срещу България, по които бяха постигнати приятелски споразумения – „*Пиличева срещу България*“ (жалба № 45537/09⁴²), „*Николов срещу България*“ (жалба № 62585/09⁴³), „*Станчев и други срещу България*“ (жалба № 49925/11⁴⁴) и „*Долапчиев срещу България*“ (жалба № 66614/11⁴⁵).

Съдът одобри едностранните декларации на правителството по жалба № 18648/09⁴⁶ („*Йорданов срещу България*“) и жалба № 14638/11⁴⁷ („*Георгиев срещу България*“) и на основание чл. 37, § 1, с) от Конвенцията реши да ги заличи от списъка на делата.

⁴² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["45537/09"\],"itemid":\["001-184908"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["62585/09"\],"itemid":\["001-187317"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["49925/11"\],"itemid":\["001-187965"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["66614/11"\],"itemid":\["001-187966"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴⁶ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["18648/09"\],"itemid":\["001-182264"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["14638/11"\],"itemid":\["001-182266"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)